

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยาย และตารางประกอบบรรยาย ตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

4.1.1 สภาพทางด้านกายภาพ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การเมืองการปกครอง อาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน และระบบสุขภาพชุมชน

4.1.2 ประวัติศาสตร์ชุมชน

4.1.3 การเกิดโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในบ้านชมพู ประกอบด้วยประวัติของโรงงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านชมพู

4.2 ภาวะสุขภาพของพนักงาน

4.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ ของพนักงาน

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

4.1.1 สภาพทางด้านกายภาพ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การเมืองการปกครอง อาชีพ และเศรษฐกิจในชุมชน และระบบสุขภาพชุมชน

บ้านชมพู เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตเทศบาลตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งมีเส้นทางคมนาคมติดต่อคือ ถนนทางหลวงแผ่นดินสายนครสวรรค์-เชียงใหม่อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองลำปางเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือแม่น้ำวัง หมู่บ้านมีถนนคอนกรีตและถนนลาดยางเชื่อมโยงกับหมู่บ้านใกล้เคียงทำให้การคมนาคมสะดวกดีสามารถติดต่อกับหมู่บ้านอื่นได้คือ ทิศเหนือติดต่อกับแม่น้ำวังและทิศตะวันตกจะติดต่อกับบ้านลำปางกลาง (ตะวันออก) ทิศใต้ติดต่อกับถนนทางหลวงแผ่นดินสายนครสวรรค์-เชียงใหม่ ส่วนทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านพ่อน

ลักษณะของชุมชนจะเป็นลักษณะชุมชนเมือง มีแหล่งสาธารณประโยชน์หลายอย่าง แต่ส่วนใหญ่จะไปกระจุกตัวอยู่ที่วัด เช่น หอกระจายข่าว ลานกีฬาหมู่บ้าน และห้องสมุดประจำหมู่บ้าน นอกเหนือจากนั้นก็จะมีฌาปนสถานไว้สำหรับประกอบพิธีเผาศพของประชาชนบ้านชมพู 1 แห่งซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่บ้านอยู่ติดกับแม่น้ำวัง ในด้านลักษณะประชากรในหมู่บ้านพบว่า ร้อยละ 90

จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป เป็นคนพื้นเมืองท้องถิ่นมีลักษณะเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกัน และมีตระกูลใหญ่ๆที่เป็นเครือญาติกันหนาแน่นคือ ตระกูลชุ่มอินทจักร และตระกูลแก้วบุญเรือง จากการศึกษาที่ชุมชนเป็นลักษณะของชุมชนเมืองประชาชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป บางคนก็ไปรับจ้างตาม โรงงานต่างๆ ในจังหวัดลำปางแต่ส่วนใหญ่ก็จะไปทำงานตามโรงงานเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากจังหวัดลำปางนั้นจะมีโรงงานเครื่องปั้นดินเผามากที่สุด นอกจากนั้นก็จะทำเหมืองห่อขายตามตลาดในจังหวัดลำปาง ในด้านการปกครองในหมู่บ้านก็จะคล้ายๆกับหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลชมพูก็จะมีผู้นำชุมชนซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งจะมีวาระคราวละ 2 ปี ทำหน้าที่เป็นตัวแทนคนในชุมชน และพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไปโดยขอเงินสนับสนุนการพัฒนาจากเทศบาลตำบลชมพู นอกจากนั้นก็ยังมี การแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านที่จะคอยช่วยในการบริหารหรือดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านอีก เช่น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำหน้าที่ในการบริหารกองทุนเงินล้าน คณะกรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้านทำหน้าที่ในการดูแลเงินสวัสดิการหมู่บ้าน คณะกลุ่มแม่บ้านทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องอาหาร และคณะกรรมการอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านดูแลเรื่องสุขภาพประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละคนที่ถูกเลือกตั้งขึ้นมา นั้นบางคนก็ทำหน้าที่หลายตำแหน่ง

ด้านระบบสาธารณูปโภคนั้นพบว่า ส่วนใหญ่จะมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน และใช้น้ำประปาในการอุปโภคบริโภค แต่บางคนก็มีการซื้อน้ำดื่มที่ผลิตต่างหมู่บ้านในจังหวัดลำปางมาใช้ในการบริโภค ด้านการสื่อสารภายในหมู่บ้านก็จะมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ หรือโทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือใช้เพื่อการติดต่อ ด้านการรับข้อมูลข่าวสารประชาชนก็สามารถรับได้จากสื่อวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งสามารถรับได้ชัดเจนดี

ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นนั้นพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อเรื่องผี เช่น มีพิธีเลี้ยงผีบ้านผีเรือนด้วยไก่ ซึ่งจะมีศาลตั้งไว้ในบริเวณบ้านแต่ละบ้านถือว่าเป็นผีประจำตระกูลของคนในบ้านนั้นๆ มักจะมีการเลี้ยงเมื่อคนในบ้านไม่สบายหรือมีการเจ็บป่วย หรือจะมีการไปถามคนทรงเจ้าว่าสาเหตุของการเจ็บป่วยนั้นเกิดจากการกระทำของอะไร และส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นปรากฏการณ์ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละปีก็จะสัมพันธ์ความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ว่าทำแล้วจะได้บุญหรือตายไปแล้วได้อยู่บนสวรรค์ ซึ่งก็จะไม่ค่อยแตกต่างกับคนในภาคเหนือต่างๆไป เช่น จะไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนาโดยเฉพาะในวันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา วันออกพรรษา หรือในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ชาวบ้านก็จะมีการจัดงานรื่นเริง สนุกสนาน และมีการรดน้ำกันตามประเพณีท้องถิ่นของคนทางภาคเหนือ คนที่ทำงานต่างจังหวัดก็จะกลับมาพบญาติที่บ้านของตนเอง ในช่วงปลายปีประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปีก็จะมีประเพณีลอยกระทง (ยี่เป็ง) ชาวบ้านก็มักจะมีการจัดทำกระทงลอยตามแม่น้ำเพื่อนำสิ่งที่ไม่ดี

เคราะห์ร้ายต่างๆ ให้ออกจากร่างกาย และลอยไปตามแม่น้ำคงคา

ระบบสุขภาพชุมชนพบว่าไม่มีความแตกต่างกับคนไทยโดยเฉพาะคนทางภาคเหนือ โดยทั่วไปคือ จะมีการจัดการกับความเจ็บป่วยโดยพึ่งพาระบบสุขภาพทั้ง 3 ด้านคือ ระบบการแพทย์ภาคประชาชน ระบบการแพทย์สมัยใหม่ และระบบการแพทย์พื้นบ้าน โดยส่วนใหญ่เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น ระบบการแพทย์สมัยใหม่จะเป็นที่พึ่งแรกของชุมชน เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการใช้บริการที่สถานอนามัยบ้านเพื่อน และโรงพยาบาลศูนย์ลำปาง โรงพยาบาลเกาะคา โรงพยาบาลเขลางค์ราม โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี และคลินิกเอกชนทั่วไป ซึ่งโรคที่พบมาก ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคระบบทางเดินหายใจ แต่ก็ยังพบว่ามีส่วนที่แก้ปัญหาสุขภาพโดยการซื้อยาตามร้านค้า โดยส่วนมากมักเป็นประเภทยาแก้ปวด ส่วนการรักษาโดยระบบการแพทย์พื้นบ้านนั้นจะเป็นไปในลักษณะของการรักษาด้วยระบบทางการแพทย์สมัยใหม่แล้วไม่ได้ผลจึงจะมามาหมอบ้าน เช่น ฮ้องขวัญ (สู่วัณ) เพื่อทำการเรียกขวัญให้เป็นที่พึ่งในกรณีการรักษาด้วยแพทย์สมัยใหม่ไม่ได้ผล เช่นเดียวกันทางด้านระบบการแพทย์แผนไทยจะมีการใช้สมุนไพรในการบำรุงร่างกาย โดยมีการซื้อยาสมุนไพรของชมรมสมุนไพรจังหวัดลำปาง มาคั้นดื่มเองในการรักษาโรคปวดหลัง ปวดเอว นอกจากนั้นก็ยังคงมีหมอสมุนไพรและหมอเป่า รักษาโรคมะเร็ง (งูสวัด) ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ตุ่มพุพอง ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ชาวบ้านเชื่อถือ อีกทั้งยังมีประชาชนในหมู่บ้านอื่นมารักษาด้วย แต่ก็มีเพียงกลุ่มคนบางส่วนเท่านั้นที่ทำการรักษาโดยหมอบ้าน ส่วนใหญ่มักจะรักษากับแพทย์สมัยใหม่เป็นอันดับแรก นอกจากนั้นพบว่าปัจจุบันประชาชนจะมีการใส่ใจทางด้านสุขภาพกันมากขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพขึ้นในหมู่บ้านคือ มีกลุ่มออกกำลังกายด้วยไม้พลองของป้าบุญมี ทุกวันช่วงเย็น และกลุ่มเต้นแอโรบิค ทำทุกวันจันทร์ พุธ และ ศุกร์ เวลา 18.30 น.- 19.30 น. โดยใช้ลานหน้าวัดชมพูหลวงเป็นสถานที่ ซึ่งเป็นโครงการของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานอนามัยบ้านเพื่อน และนอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มของเยาวชนมาเล่นกีฬาฟุตบอลในช่วงเวลาเย็นของทุกวัน

4.1.2 ประวัติศาสตร์ชุมชน

จากการสืบสาวถึงประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐาน ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สอดถามจากมรรคนายกของหมู่บ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าว่า หมู่บ้านได้ก่อตั้งมาประมาณหลายร้อยปีมาแล้ว ชุมชนจะแบ่งเป็นบ้านชมพูหลวงและบ้านชมพูหย่อน ซึ่งบ้านชมพูหย่อนจะตั้งอยู่ติดแม่น้ำวัง ความเป็นมาของการก่อตั้งรกรากของหมู่บ้านไม่ค่อยมีใครทราบกันดี เนื่องจากว่าเกิดมาก็เรียกว่าเป็นหมู่บ้านชมพูหลวง ที่ได้ชื่อว่าชมพูหลวงก็หมายความว่าบ้านที่

อยู่ในความดูแลหรืออยู่ในความอุปถัมภ์ของเจ้าหลวงผู้ครองนครสมัยนั้นก็จะอยู่ในช่วงการปกครองของเจ้าพ่อทิพย์ช้างซึ่งเป็นเจ้าเมืองลำปาง และจะมีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดชมพูหลวงตั้งอยู่กลางหมู่บ้านแต่เดิมชื่อวัดชัยชมพูซึ่งจะเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านสมัยนั้นจะมีการสู้รบกันมากเจ้าอาวาสวัดชมพูหลวง และเจ้าอาวาสวัดสามขาซึ่งอยู่ในอำเภอแม่ทะก็ได้ช่วยเจ้าพ่อทิพย์ช้างกู้เมืองได้สำเร็จ จากนั้นจึงได้เปลี่ยนชื่อวัดจากวัดชัยชมพูเป็นวัดชมพูหลวงมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี พระคุณเจ้าบุญศรีหรือภิกขุโสภา เป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน และนอกจากนี้ก็ยังมียอดคันผึ่งซึ่งจะตั้งอยู่ติดแม่น้ำวังที่เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชนบ้านชมพูหย่อน แต่ต่อมาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2500 ยอดคันผึ่งเกิดปัญหาน้ำเซาะตลิ่งที่วัดตั้งอยู่พังทลายจึงได้ย้ายวัดมาตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้าน และได้ตั้งชื่อวัดใหม่ว่า วัดจอมเมือง และรวมบ้านชมพูหย่อนมาเป็นบ้านชมพูเพียงอย่างเดียว ดังนั้นปัจจุบันบ้านชมพูจึงมีวัดประจำหมู่บ้านอยู่ 2 วัด ชาวบ้านคนไหนที่อยู่ใกล้วัดใดก็จะไปทำบุญหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดนั้น แต่บางคนก็จะไปทำบุญทั้ง 2 วัด

ด้านการคมนาคมของบ้านชมพู มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจากที่สมัยก่อนจะใช้วิธีการเดินเรือล่องตามแม่น้ำวัง ส่วนมากจะใช้ในการเดินทางเพื่อไปค้าขายต่างบ้าน นอกจากนั้นยังมีการเดินทางโดยวิธีการเดิน บางครั้งก็ใช้เกวียนหรือ วัวเป็นพาหนะในการเดินทางเพื่อการติดต่อสัมพันธ์กัน ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาเส้นทางทางการเดินทางมีการปรับปรุงให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น พัฒนาเป็นทางถมดิน ถมดินลูกรัง จนกลายมาเป็นถนนที่อัดลม และเป็นถนนที่ราดยางสมบูรณ์แบบที่สุดดังปัจจุบัน โดยได้รับการดูแล จากเทศบาลตำบลชมพู

ด้านการประกอบอาชีพของประชาชน ในอดีตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนาเพื่อเลี้ยงชีพ โดยอาศัยแม่น้ำวัง เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการทำเกษตร และน้ำฝนตามช่วงฤดูกาล ลักษณะการทำนาที่จะมีการลงแขกช่วยเหลือกันในชุมชน บางคนก็จะทอผ้าเพื่อการ นุ่งห่มในครอบครัว มีการปั้นหม้อดิน และเผาหม้อไว้ใช้ภายในครัวเรือน ต่อจากนั้นประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมาก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหมู่บ้านคือ จากการที่มีการปั้นหม้อดินภายในครัวเรือนก็เริ่มมีรูปแบบการทำเซรามิกหรือเครื่องปั้นดินเผา เพื่อการค้าขายในหมู่บ้านเกิดขึ้นเมื่อราวประมาณปี พ.ศ. 2536 ซึ่งเจ้าของโรงงานเป็นคนในหมู่บ้านชมพูแต่กำเนิดเป็นผู้ที่ริเริ่มผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นคนแรกชื่อ โรงงานพ่ออินสมตั้ง โรงงานอยู่กลางหมู่บ้าน โดยจะมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาไปขายเองที่ตลาดนัดจตุจักร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ต่อจากนั้นมาราวประมาณปี พ.ศ. 2538 ก็มีคนต่างจังหวัดได้มาก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มขึ้นในหมู่บ้านอีก 1 โรงชื่อว่า โรงงานเกียรติภูมิเซรามิก มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการค้าขายภายในประเทศ และเพื่อการส่งออกพร้อมด้วย ได้มีการตั้ง โรงงานอยู่ที่ท้ายหมู่บ้าน ติดกับบ้านลำปางกลาง ตำบลชมพู

ปัจจุบันจึงมีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในหมู่บ้านชมพูตั้งอยู่ 2 โรง หลังจากที่เริ่มมีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาในหมู่บ้าน ก็มีผลทำให้ชาวบ้านบางคนได้เปลี่ยนอาชีพมากขึ้น จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก็มาประกอบอาชีพรับจ้างมากขึ้น โดยเฉพาะการรับจ้างทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาบางคนก็ไปรับจ้างที่หมู่บ้านอื่นๆ ในจังหวัดลำปาง บางคนก็รับจ้างทำงานภายในหมู่บ้านชมพู จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลให้มีการทำเกษตรกรรม ทำไร่นา ทำนา น้อยลง และอีกเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็เนื่องจากการทำเกษตรกรรมในปัจจุบันมีการลงทุนสูงกว่าสมัยก่อน ซึ่งในกระบวนการทำในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการจ้างงานทุกครั้งเพราะทำเองไม่ไหว ค่าแรงที่จ้างก็ค่อนข้างแพง ไม่มีการลงแขกช่วยเหลือกันเหมือนเดิม เหตุผลเนื่องจากว่า ส่วนใหญ่ไปรับจ้างตามโรงงานมากขึ้น คนที่จะมาช่วยทำนาหรือลงแขกช่วยเหลือกันก็มีน้อยลง จึงทำให้ใช้เวลานานมากในการทำมากกว่าการจ้างเพราะต้องวนช่วยกันไปเรื่อยๆ จึงจะเสร็จ

4.1.3 การเกิดโรงงานเครื่องปั้นดินเผา บ้านชมพู

บ้านชมพู มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่ 2 โรง ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านและท้ายหมู่บ้าน ซึ่งพนักงานส่วนใหญ่เป็นคนบ้านชมพู นอกจากนั้นได้มีโรงงานอีกหนึ่งโรงที่ได้ก่อตั้งขึ้นที่บ้านพ่อน ซึ่งติดกับบ้านชมพู โดยพนักงานบางส่วนก็เป็นประชาชนบ้านชมพู จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลประวัติของโรงงานเพียง 2 โรง อีก 1 โรง เจ้าของโรงงานไม่ยินดีที่จะให้ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) ประวัติโรงงานพ่ออินสมเชรามิค

จากการสัมภาษณ์ ป้าศรีวรรณ มารดาของเจ้าของโรงงานทราบว่า โรงงานได้ก่อตั้งได้ประมาณ 10 ปี โดยมีการร่วมหุ้นกันกับป้าสุพันธ์ ซึ่งเป็นน้องสาวของป้าศรีวรรณ เริ่มแรกได้มีการก่อตั้งโรงงานอยู่กลางหมู่บ้าน ณ บ้านเลขที่ 258 ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง และต่อมาการค้าขายเริ่มดีขึ้น ที่เดิมค่อนข้างคับแคบจึงได้ขยายมาอยู่ที่บ้านเลขที่ 211 ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับแห่งเดิม เหตุผลที่ประกอบธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาที่เนื่องมาจากว่าแต่เดิมตนเอง และบุตรสาวก็มีอาชีพค้าขายเครื่องปั้นดินเผาโดยรับจากโรงงานต่างๆ ในเขตจังหวัดลำปาง ไปขายที่ตลาดนัดจตุจักรทำไปได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งก็พบปัญหาว่า ของบางอย่างที่ลูกค้าต้องการหาไม่ได้จากโรงงานที่ไปรับ หรือบางครั้งโรงงานก็ผลิตให้ไม่ทัน ก็เลยเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งโรงงานเองในช่วงแรกๆ ก็ช่วยกันทำในครอบครัว ไม่ได้จ้างพนักงาน ต่อมางานเริ่มมีมากขึ้นก็เลยจ้างพนักงานมาช่วยโดยส่วนใหญ่จะเป็นคนในหมู่บ้าน โดยให้ค่าจ้างเริ่มต้นที่ 90 บาทต่อวัน

ปัจจุบันโรงงานก็ผลิตเครื่องปั้นดินเผาจำพวกตุ๊กตาเล็กๆ ด้วยกาแป่ กระจ่างดอกไม้จานรองแก้ว ในโรงงานจะมีเตาเผาทั้งหมด 3 เตา ซึ่งแต่ละเตานั้นก็สามารถบรรจุเครื่องปั้นดินเผาได้

แตกต่างกันตามขนาดของเตาคือ เตาล็กจะมีแผ่นรองรับผลิตภัณฑ์ได้ประมาณ 2 แผ่น เตาขนาดกลางก็สามารถรับผลิตภัณฑ์ได้ประมาณ 4 แผ่น ส่วนเตาขนาดใหญ่ก็สามารถรับผลิตภัณฑ์ได้ประมาณ 6 แผ่น ซึ่งแต่ละแผ่นนั้นก็สามารถรองรับผลิตภัณฑ์จำนวนชิ้นต่างกันขึ้นอยู่กับขนาดของผลิตภัณฑ์ ของที่ผลิตได้ก็นำไปขายเองที่กรุงเทพที่ร้านในตลาดนัดจตุจักร ซึ่งจะมีลูกค้าประจำมารับไปขายต่ออีกทีโดยจะขนส่งไปทุกวันพฤหัสบดี

ลูกจ้างหรือพนักงานในโรงงานปัจจุบันมีประมาณ 12 คน จ้างในอัตราวันละ 85 บาทขึ้นไป ขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ทำโดยเริ่มเข้างาน เวลา 8.00 น. ถึง 16.30 น. และพนักงานบางคนก็รับเหมางาน เช่น รับเหมาวาด หรือพ่นสี ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับจำนวนชิ้นที่เขาทำได้ ส่วนใหญ่ก็จ้างในอัตราชิ้นละ 2 สตึง ลักษณะการบริหารงานก็ดูแลลูกจ้างแบบพี่แบบน้อง รับพนักงานเฉพาะคนบ้านชมพูจะไม่รับคนต่างบ้าน เนื่องจากอยากให้คนบ้านชมพูมีงานทำ มีสวัสดิการการทำบัตรประกันสังคมสำหรับพนักงานทุกคน

2) ประวัติโรงงานเกียรติภูมิเชรามิค

โรงงานเกียรติภูมิเชรามิค ตั้งอยู่เลขที่ 310 หมู่ 7 ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง อยู่ตรงท้ายหมู่บ้านทางไปหมู่บ้านลำปางกลาง ซึ่งก่อตั้งมาประมาณ 8 ปี โดยเจ้าของโรงงานเป็นคนต่างจังหวัดและมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดลำปาง ครั้งแรกที่มาจังหวัดลำปางพร้อมกับครอบครัวนั้นมาเพื่อหางานทำ ก็เลยได้ช่วยญาติทำธุรกิจโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ทำให้หลายปีจากนั้นสังเกตดูพบว่าการประกอบการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นอาชีพที่ดีอาชีพหนึ่ง ก็เลยทำให้เป็นจุดเริ่มต้นที่จะมองหาสถานที่ในการดำเนินกิจการดังกล่าว จึงเลือกที่บ้านชมพู เนื่องจากว่าหาทำเลที่ตั้งแล้วเหมาะสมที่สุด ประการแรกเพราะว่าใกล้แม่น้ำก็คือแม่น้ำวังจะช่วยให้การผลิตได้มาก มีไฟฟ้าใช้สะดวก การเดินทางหรือการคมนาคมก็สะดวกดี สถานที่ที่ตั้งก็ติดกับบ้านลำปางกลางซึ่งหมู่บ้านนั้นมีพ่อค้า แม่ค้าเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือวัตถุดิบในการผลิตนั้นหาได้ง่าย และจังหวัดลำปางนั้นเป็นแหล่งดินขาวมาก การสั่งซื้อสะดวกโดยไม่ต้องสั่งจากที่อื่น และปัจจุบันเจ้าของโรงงานก็เป็นคณะกรรมการวัดจอมเมือง ในกรณีที่ชุมชนต้องการความช่วยเหลือก็จะให้ความร่วมมือกับชุมชนทุกครั้ง

ลักษณะของโรงงานเป็นโรงงานขนาดเล็ก มีเตาเผา 2 เตา มีพนักงานประจำประมาณ 15 คน ให้ค่าจ้างเริ่มต้นที่ 80 บาท ต่อวัน จนถึง 130 บาทต่อวันบางคนก็สามารถเหมางานทำได้เช่น เหมาวาดหรือตกแต่งผลิตภัณฑ์ จ้างตามจำนวนชิ้นที่พนักงานทำได้ ราคาก็ประมาณชิ้นละ 2 สตึงขึ้นไป จนถึงราคาชิ้นละ 7 บาท ระยะเวลาทำงานของพนักงานก็ประมาณ วันละ 8 ชั่วโมง ในกรณีที่มึนงานเร่งด่วนก็ให้พนักงานทำงานล่วงเวลา ค่าแรงที่ให้ก็คิดตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ สวัสดิการที่ให้กับพนักงาน ได้แก่ มีการทำประกันสังคมให้กับพนักงานแต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของ

พนักงานอีกที มีผ้าปิดจมูก ถุงมืออย่างใช้สำหรับหน้าเตาเผาให้สำหรับพนักงาน มีห้องน้ำใช้สำหรับพนักงาน 3 ห้อง แยก ชาย-หญิง ชัดเจน มีน้ำดื่มบริการฟรีสำหรับพนักงาน มียาเวชภัณฑ์บริการขณะเจ็บป่วยเบื้องต้น และในกรณีที่พนักงานนั้นขอหยุดก็จะพิจารณาให้หยุดแต่ต้องแจ้งล่วงหน้า หรือบางครั้งที่พนักงานมีความจำเป็นที่จะต้องหยุดงานประมาณ 1-2 ชั่วโมงก็ให้แจ้งก่อนล่วงหน้าเช่นกัน ถ้าใครไม่แจ้งก่อนล่วงหน้าจะมีการทำโทษ โดยการเตือน และถ้าทำอีกในครั้งต่อไปก็จะพิจารณาไล่ออกแต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ทางโรงงานไม่มีสวัสดิการที่ให้พนักงานไปตรวจสอบสุขภาพประจำปี ขึ้นอยู่กับโครงการของหน่วยงานสาธารณสุขจัดให้

การจัดสถานที่ใน โรงงานนั้นแยกเป็นสัดส่วนตามแต่ละแผนกของงาน เช่น จุดคัดแยกจุดเผา ซึ่งจะมีเตาเผาตั้งอยู่ จุดคัดกรองผลิตภัณฑ์ จุดหล่อน้ำดิน การกำจัดน้ำเสียของโรงงานนั้นได้วางท่อน้ำต่อลงไปใต้ม่น้ำวัง แต่ไม่ค่อยได้ใช้เนื่องจากไม่ค่อยมีน้ำเสียจากโรงงานมากส่วนใหญ่จะเป็นน้ำจากการล้างดินในการตกแต่ง แต่ก็จะนำไปทิ้งที่ถังที่จัดไว้หลังโรงงานเพื่อให้เกิดการตกตะกอนและสิ้นไหลลงไปตามพื้นดิน ส่วนขยะหรือเศษเซรามิกก็จะใส่ถุงไว้หน้าโรงงานเพื่อให้ทางเทศบาลนำไปทิ้งอีกที ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตส่วนใหญ่แล้วจะเป็นประเภทถ้วย ชาม กระจาดต้นไม้ แจกัน จำหน่ายทั้งปลีกและขายส่งตามลูกค้าที่สั่ง มีการจำหน่ายที่ในโรงงานเลยหรือบางครั้งก็นำไปส่งตามจุดที่ลูกค้าต้องการ มีสินค้าบางชิ้นที่ได้ผลิตเพื่อการส่งออก

4.2 ภาวะสุขภาพของพนักงาน

จากการที่พนักงานต้องทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพของพนักงาน ทั้งมิติทางกาย มิติทางจิตใจ มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และมิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 ภาวะสุขภาพมิติทางกาย

ในแง่ของภาวะสุขภาพมิติทางกายพบว่า การทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้นมีผลต่อภาวะสุขภาพมิติทางกายของพนักงานหลายประการ และที่พบกัน โดยทั่วไปคือ การเกิดภาวะการเจ็บป่วย หรือร่างกายมีภาวะของความไม่สุขสบายเกิดขึ้นซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นระบบ เรียงลำดับความบ่อยได้ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ระบบทางเดินหายใจ ระบบผิวหนัง ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การบาดเจ็บหรือการได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และระบบประสาท ตามลำดับ นอกเหนือจากนั้นปัญหาทางด้านสภาพร่างกายบางอย่างที่ยังไม่ได้เกิดขึ้น แต่พนักงานคิดว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำให้เกิดการเจ็บป่วยทางด้านร่างกายได้เหมือนกัน เช่น ระบบหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) โรคทางเดินหายใจ

อาการทางระบบทางเดินหายใจที่พบในกลุ่มพนักงานพบว่า มักจะมีอาการจาม รู้สึก ร้อนและคันข้างในจมูกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเวลาที่ได้สัมผัสกับฝุ่นในโรงงาน ขณะที่คันใน จมูกจะรู้สึกคล้ายๆกับมีแมลงไต่อยู่ข้างในตลอดเวลาทำให้รู้สึกอยากจะเกา หลังจากนั้นก็จะมีการ น้ำมูกไหล ลักษณะน้ำมูกจะเป็นสีใส ปกติพนักงานจะทำงาน 6 วันต่อสัปดาห์ ยกเว้นวันอาทิตย์วัน เดียวที่ไม่ได้ทำงาน จากการสังเกตตัวเองของพนักงานพบว่า เริ่มมีอาการแพ้ฝุ่นช่วงปีที่ 2 ของการ ทำงานซึ่งในช่วงปีแรกที่เข้ามาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้นยังไม่มีอาการ และอาการ ดังกล่าวนั้นมักจะเริ่มเป็นในวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ พอถึงวันอาทิตย์อาการก็จะดีขึ้นวันจันทร์ก็เริ่ม ไปทำงานต่อ หลังจากนั้นอาการดังกล่าวก็จะวนกลับมาเป็นใหม่ได้อีกช่วงประมาณวันศุกร์ก็จะเริ่ม มีอาการแสดงดังกล่าวเกิดขึ้น ซึ่งพนักงานจะแก้ปัญหาโดยการซื้อยาแก้แพ้จากร้านขายยามา รับประทานเอง เพื่อให้อาการดังกล่าวดีขึ้น และส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่าจะใช้วิธีแก้ปัญหาโดยวิธี เดียวกัน จะไม่ค่อยมีใครไปพบแพทย์ เหตุผลเนื่องจากกลัวว่าตนเองจะเป็นโรคที่รุนแรงจึงไม่กล้าที่จะ ไปพบแพทย์ นอกจากนี้ยังมีพนักงานบางคนกล่าวว่า เวลาที่ได้สัมผัสกับฝุ่นในโรงงานก็มักจะมี อาการอึดอัด หายใจไม่ค่อยสะดวก ถ้าใช้ผ้าปิดปากอาการหายใจไม่ออกก็จะดีขึ้น โดยที่ไม่ต้องใส่ยา ก็สามารถใช้ผ้าปิดปากในเบื้องต้นได้ และจากการสังเกตของผู้ศึกษาเองพบว่า พนักงานส่วนใหญ่ไม่ใส่ ผ้าปิดปาก และทุกคนระบุตรงกันว่า ใส่แล้วทำให้อึดอัด หายใจไม่ค่อยสะดวก ดังคำกล่าวที่ว่า

“...จะมีอาการการแพ้ฝุ่น และจะเป็นหวัดบ่อยมาก 3 วันหาย หรือ 2 วันหาย”

“ก็มักจะเป็นอย่างเมื่อวันก่อน ก็คือวันศุกร์ พอวันอาทิตย์ก็จะเริ่มดีขึ้น เพราะเราได้กิน ยาแก้แพ้ไปแล้ว มันจะจามอยู่ตลอด คันในจมูก จะร้อนด้วยคล้ายๆกับมีแมลงไต่อยู่ข้างใน จมูก เราจะต้องใช้มือนำขี้ผึ้งมาทายัน เดียวก็กลับมาคันอีก อย่างนี้แหละ”

“รู้สึกว่าคุณจามบ่อยเมื่อวานก็เพิ่งกินยาแก้แพ้ไป”

“ก่อนหน้านั้นไม่เคยมีการแพ้ฝุ่นเลยนะอาจจะเป็นเพราะเมื่อก่อนนั้นไม่ค่อยได้ทำงาน เหมือนที่นี้ก็ได้”

“... เวลาโดนฝุ่นจะมีอาการจามทันที จะต้องกินยาแก้แพ้ เม็ดสีเหลืองเม็ดเล็กๆ อาการ ถึงจะดีขึ้น จะให้ใส่ผ้าปิดปากปิดจมูกตลอดก็ไม่ชอบ อึดอัด พอไม่ใส่ก็จะจามตลอด ทำ ยังไงได้แหละนะ”

“...แพ้สิ จะจามตลอดเวลา เป็นหวัดก็บ่อยมาก เป็นทุกฤดู ไม่ว่าหน้าร้อนหน้าหนาว เป็นตลอดเวลา”

“พี่ก็จะซื้อยาแก้แพ้มากินเอง ก็ก็ไปหาหมอ ซื้อยากินเองสะดวกกว่า”

“ถ้าโดนฝุ่น มันจะรู้สึกคันในจมูกขึ้นมาทันที หลังจากนั้นก็จะจามออกมา ซึ่งจะต้องรีบ
กินยาแก้แพ้ประมาณ 2-3 วันจึงจะหาย มันจะเป็นอย่างนี้ตลอด เวลา เป็นแล้วเป็นอีก ไม่
เว้นฤดูกาล (บอว่าหน้าร้อนหน้าหนาว ฝนตก แดดออก เป็นหมด)

“...ถ้าได้ฝุ่นนี้พอมืออาการบวมคือมันจะทำให้หายใจไม่ค่อยออก (หายใจลำบาก) ก็ใช้ผ้า
ปิดจมูก สักพักก็ดีขึ้น”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษาสอดคล้องกันโดยพบว่า มีสภาพอาการ
หรือมีการเจ็บป่วยทางด้านระบบทางเดินหายใจเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงาน
เครื่องปั้นดินเผาครั้งนี้คือ มีอาการหวัดเรื้อรังเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.5 เป็นร้อยละ 9.4 มีภาวะภูมิแพ้
(ไซนัส) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.7 เป็นร้อยละ 7.5 อาการ จากที่ไม่เคยมีอาการไอเรื้อรังเลย เพิ่มขึ้นเป็น
ร้อยละ 3.8 และมีอาการปอดอักเสบเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.9 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.7 และจากการ
สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างว่าอาการหรือสภาพร่างกายที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ
ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาหรือไม่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าอาการอาการภูมิแพ้
(ไซนัส) อาการไอเรื้อรัง อาการหวัดเรื้อรัง และอาการปอดอักเสบนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน
ในโรงงาน เครื่องปั้นดินเผาร้อยละ 26.4 , 9.4 , 7.5 และร้อยละ 5.7 ตามลำดับ (ดังรายละเอียดใน
ตารางที่ 4.1)

2) ระบบผิวหนัง

จากลักษณะงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้มือทำเป็นส่วนใหญ่
โดยเฉพาะขั้นตอนการตกแต่ง และขั้นตอนการเคลือบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จะต้องใช้มือ
สัมผัสกับดินซึ่งจะมีส่วนผสมของ โซเดียมรวมอยู่ และสัมผัสกับน้ำเคลือบซึ่งจะมีสารเคมีผสมอยู่
ซึ่งการผสมน้ำเคลือบนั้นนิยมใช้สารประกอบที่มาจากแร่ในธรรมชาติซึ่งหาได้ง่ายกว่า เช่น การเติม
ซิลิกา และอลูมินา ลงในเคลือบจะทำให้ น้ำเคลือบมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการใช้งาน จากการ
สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่าจากการทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผานั้น
บางคนก็เกิดการแพ้ โดยเฉพาะพนักงานกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ และเคลือบ
ผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาการที่แสดงออกมาก็คือจะมีผื่นขึ้นตามแขน บางคนก็รู้สึกว่ามีมือจะหดสั้นลง
เนื่องจากว่าขณะที่เคลือบผลิตภัณฑ์นั้นจะใช้มือเปล่าจับผลิตภัณฑ์และจุ่มลงไป ในน้ำเคลือบ
โดยตรงทุกชิ้นทำแบบนี้ไปจนกว่าจะเสร็จ ส่วนในขั้นตอนการตกแต่งผลิตภัณฑ์นั้นจะใช้ฟองน้ำจุ่ม
ลงไป ในน้ำเปล่าที่อยู่ในถังแล้วนำขึ้นมาเช็ดผลิตภัณฑ์ให้ชุ่มพอดีเพื่อที่จะได้ใช้มีดขูดผิวที่ไม่เรียบ
ออกให้ดูสวยงามมากยิ่งขึ้น โดยในการทำงานตามขั้นตอนที่ได้กล่าวมานั้นจากการสังเกตของผู้
ศึกษาพบว่า พนักงานบางคนที่ทำหน้าที่ในการเคลือบผลิตภัณฑ์นั้น ขณะที่เตรียมน้ำเคลือบจะใช้มือ
เปล่าในการกวนน้ำเคลือบ และใช้มือจับผลิตภัณฑ์จุ่มลงในน้ำเคลือบ โดยที่ไม่ได้ใส่ถุงมือป้องกัน

ตัวเองเลยจากการสอบถามเหตุผลก็พบว่า ทำให้ทำงาน ไม่นัดจึงเป็นผลทำให้พนักงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าว มีโอกาสได้สัมผัสกับสารเคมีโดยตรง ดังมีผู้สะท้อนถึงอาการที่เกิดขึ้นทางระบบผิวหนัง ดังนี้

“...ก็กลัวเหมือนกันแต่เราล้างมือแล้วคงไม่เป็นไร แต่เท่าที่สังเกตนะจะรู้สึกว่เล็บของเราจะหดสั้นลงเหมือนกันนะ โดยที่ไม่ต้องตัดเล็บเลย ไม่ว่าจะ เป็นน้ำเคลือบ หรือน้ำที่เราล้างดินช่วงที่ตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาก่อนนำเข้าเตาอบ แต่ก็คิดว่ามันไม่น่าจะมีอะไรนะ”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษาสอดคล้องกันดังนี้คือ พบว่า สภาพร่างกาย ก่อนที่จะมาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผานั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 88.7 ไม่เคยมีอาการของผื่นตามผิวหนัง แต่หลังจากที่ได้มาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาการของผื่นทางผิวหนังเพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 11.3 เป็นร้อยละ 32.1 และเห็นด้วยร้อยละ 37.7 ว่าอาการดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1)

3) ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก

ในการทำงานแต่ละขั้นตอนในการผลิตเครื่องปั้นดินเผานั้นจะหลีกเลี่ยงการยกของไม่ได้เลย เพราะในแต่ละขั้นตอนจะมีการแยกทำในแต่ละจุด เช่น จุดหล่อน้ำดินหรือเทน้ำดินลงในแม่พิมพ์ก็จะอยู่จุดหนึ่ง ขั้นตอนต่อไปก็ต้องมีการตกแต่งผลิตภัณฑ์พนักงานแผนกตกแต่งก็ต้องเดินไปยกมาจากจุดหล่อน้ำดินที่ออกจากแม่พิมพ์แล้วมาตกแต่ง ถ้าเสร็จก็ต้องยกไปวางให้พนักงานที่ดูแลเตาเผาไปเรียงให้เป็นระเบียบสำหรับที่จะเข้าเตาเผาครั้งที่ 1 หลังจากนั้นก็จะนำออกจากเตาเผามาเช็คความเรียบร้อยอีกที เพื่อที่แผนกเคลือบจะต้องยกไปเคลือบ ต่อจากนั้นก็ยกไปให้พนักงานที่ดูแลเตาเผาไปเรียงเข้าเตาเผาครั้งที่ 2 เมื่อเผาได้เวลาและอุณหภูมิที่เหมาะสมก็จะนำออกไปบรรจุหีบห่อ ซึ่งก็จะต้องมีการยกของอีกเช่นเดิม จากกระบวนการในแต่ละขั้นตอนนี้พนักงานเกือบทุกคนจะต้องผ่านการยกของเสมอ จากสภาพการณดังกล่าวจึงมีผลทำให้เกิดปัญหาปวดเมื่อยตามตัว ข้อแขนมีการอักเสบและบวม ส่วนมากมักจะเป็นข้างที่ใช้งานบ่อยที่สุดเช่น ข้างขวา บางคนจะพบว่า มีอาการปวดมากจนนอนพักตอนกลางคืนไม่ได้จะต้องรับประทานยาแก้ปวดจึงจะพักหลับได้ ลักษณะของอาการปวดจะรู้สึกปวดร่วมกับอาการยกหรือเคลื่อนไหวข้อที่ปวดไม่สะดวก ซึ่งยาที่มักจะใช้กันเป็นประจำในกลุ่มพนักงานก็มักจะเป็นยาแก้ปวดพาราเซตามอลหาซื้อเองตามร้านขายยาทั่วไป บางคนที่ปวดมากๆ ซึ่งซื้อยามารับประทานเองแล้วอาการก็ยังไม่ได้ดีขึ้น หรือยังคงมีการบวมของข้ออยู่ก็จะไปปรึกษาแพทย์ที่คลินิกเอกชนที่รับบัตรประกันสังคมด้วย เนื่องจากว่าสะดวกและเร็วกว่าไปโรงพยาบาลของรัฐ และอาการที่เป็นมักจะมีสัมพันธ์กับ

ระยะเวลาการทำงานคือ มักจะเริ่มมีอาการประมาณปีที่ 2 ของการทำงานในโรงงาน ซึ่งช่วงปีแรกนั้นจะยังไม่ค่อยมีอาการดังกล่าว ดังมีผู้สะท้อนอาการที่เกิดขึ้นทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก ดังนี้

“...ป้าจะปวดแขน รู้สึกขี้ๆแขนข้างที่ยกของ มักจะเป็นข้างขวา ถ้าปวดนั้นนอนพักไม่ได้เลย (ถ้าปวดนี้ นอนอิมหลับบ่อได้) จะต้องทานยาแก้ปวดถึงจะทุเลาลง”

“... ซ้อยากินเองดีกว่า เพราะดูแลแล้วแค่นี้ยังเป็น ไม่มากเท่าไร ทนได้อยู่ แต่ถ้าเป็นมาๆก็คงไปหาหมอเหมือนกัน”

“ป้าเริ่มเป็นประมาณ 1-2 ปีนี้แหละ มันจะเป็นตั้งแต่คืนแขน ถึงข้อมือเลยแหละ ใช้งานมันหนักก็อย่างนี้แหละเนาะ”

“...ของพี่ก็เป็นข้อมือ เคยไปหาหมอเขาก็บอกว่าเอ็นที่ข้ออักเสบ เขาก็ให้ยามารับประทานที่บ้าน อาการก็ดีขึ้น ตอนนี่ก็เริ่มเป็นอีกแล้ว ก็คงจากที่เรายกของหนักนะแหละ ยกพวกน้ำที่เรามาชุบดินคกแต่งของ คงไม่ใช่จากสารเคมีหรอก กะว่า ชักวันสองวันยังไม่หายก็จะไปให้หมอเขาดูอีกที คิดว่าก็จะไปที่คลินิกที่เกาะคา จะเป็นหมอประกันสังคม”

“...ก็ไม่รู้นะ มันจะมีอาการปวดปวดเมื่อยตามตัวอยู่ตลอดเวลาที่ส่วนใหญ่จะยกของที่โรงงานเครื่องปั้นดินเผาเนาะแหละ”

“...ก็หาทานแก้ปวดมากินอาการก็ดีขึ้น”

“...ส่วนใหญ่ ถ้าปวดกัน ก็มักจะซื้อยาแก้ปวด พารา มากินเพราะหาได้ง่าย”

“จะเห็นได้ว่าถ้ามีปัญหาเรื่องปวดนั้น บางคนก็ไปซื้อยาหมอดี บางคนก็ไปซื้อยาที่ร้านขายยา ซึ่งจะมีเภสัชประจำอยู่ บางคนก็ไปหาหมอที่อนามัย”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษานั้นมีความสอดคล้องกันพบว่า หลังจากที่มาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผานั้น พนักงานจะมีอาการปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อและกระดูกเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนคือ เพิ่มจากร้อยละ 34.0 เป็นร้อยละ 84.9 และจากการสอบถามความคิดเห็นพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 69.8 เห็นด้วยว่าอาการดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา อีกทั้งยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนคือ ร้อยละ 45.3 ที่พบว่า มีอาการอ่อนเพลียผิดปกติ ซึ่งก่อนที่จะมาทำงานในโรงงานนั้นพบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ประมาณร้อยละ 24.5 และเห็นด้วยว่า อาการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา แต่ก็มีบางกลุ่มประมาณร้อยละ 64.2 ที่ได้มองในเชิงบวกคือ คิดว่าจากการที่มาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาแล้วทำให้การเคลื่อนไหวของร่างกายและข้อดีขึ้น และเห็นด้วยร้อยละ 43.4 ที่ว่าการทำงานในโรงงานนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการที่ร่างกายมีการเคลื่อนไหวดีขึ้น (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1)

4) การบาดเจ็บตามร่างกายหรือได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน

จากลักษณะของงานตามกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา นั้น นอกจากส่วนใหญ่ จะต้องใช้มือสัมผัสกับชิ้นงาน โดยตรงแล้วยังพบว่า พนักงานส่วนใหญ่ไม่ได้ใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการทำงานเลย โดยเฉพาะถุงมือ ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับการได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน และที่พบบ่อยก็คือ ถูกมีดที่ใช้ในการขูดผิวของเครื่องปั้นดินเผาขณะที่ทำการตกแต่งผลิตภัณฑ์ จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า ลักษณะมีดจะถูกตัดแปลงมาจากใบเลื่อยคือ นำใบเลื่อยไปลับที่เครื่องให้มีความคมและบางเหมือนมีดแล้วจึงนำไปใช้ในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และในขณะที่ทำงานอยู่ใบเลื่อยนั้น ไม่คมพนักงานก็จะนำใบเลื่อยนั้น ไปลับเองที่เครื่อง ทำแบบนี้อยู่เป็นประจำ ดังนั้นขณะที่ใช้มีดในการทำงานอยู่พนักงานก็มีโอกาสที่จะถูกมีดบาดได้ บางคนก็อาจจะถูกเศษของเครื่องปั้นดินเผาที่แตกบาดมือได้ แต่ก็มักจะพบได้ค่อนข้างน้อยกว่าถูกมีดบาด ดังมีผู้สะท้อนถึงการได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงาน ดังนี้

“...ก็มีบ้างเล็กน้อย เช่นถูกมีดบาด เพราะ เราต้องใช้มันอยู่เป็นประจำ”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษาสอดคล้องกันพบว่า ตั้งแต่มาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาแล้วนั้นร้อยละ 20.2 ที่เกิดปัญหาการได้รับอุบัติเหตุหรือบาดเจ็บจากการทำงาน และเห็นด้วยร้อยละ 47.2 ว่าการทำงานในโรงงานนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุหรือบาดเจ็บจากการทำงานได้ (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1)

5) ระบบประสาท

จากการที่ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้นจะพบว่ามีส่วนทำให้พนักงานนั้นเกิดการเจ็บป่วยทางระบบประสาทได้ไม่บ่อยชัดเจน แต่ที่พบได้บ่อยในกลุ่มพนักงานก็คือ บางครั้งจะทำให้พนักงานมีอาการปวดศีรษะ โดยเฉพาะที่ได้กลิ่นของแก๊สที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการเผาเครื่องปั้นดินเผา กลิ่นแก๊สดังกล่าวนั้นก็ไม่ได้ส่งกลิ่นตลอดทั้งวัน มักจะส่งกลิ่นช่วงที่เปิดแก๊สครั้งแรก และช่วงที่มีการสับเปลี่ยนถึงแก๊สในกรณีที่แก๊สหมดเท่านั้น ซึ่งกลุ่มพนักงานกล่าวว่า ถ้าได้กลิ่นแก๊สดังกล่าวแล้วจะทำให้ปวดศีรษะเป็นอย่างมาก ลักษณะการปวดจะรู้สึกเหมือนกับมีอะไรมาแทงที่บริเวณด้านข้างของศีรษะหรือบริเวณไม้ทัดหู อาการปวดดังกล่าวจะยังคงอยู่จนกระทั่งตื่นนอนในวันรุ่งขึ้นถึงจะหาย โดยจะต้องรับประทานยาแก้ปวดพาราเซตามอลร่วมด้วย ผู้ถูกสัมภาษณ์บางคนก็พบว่า ตัวเองมักจะมีอาการชาตามปลายนิ้วมือบ้าง ถ้าใช้มือหยิบบริเวณที่ชาทดสอบดูก็ยังมีความรู้สึกเจ็บอยู่ อาการชาดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่จะไม่เคยไปปรึกษาแพทย์ และก็ยังไม่เคยซื้อยามารับประทานเองเนื่องจากว่าไม่ทราบว่าต้องซื้ออะไรมารับประทาน ในด้านการมองเห็นและการได้ยินนั้นผู้ถูกสัมภาษณ์ระบุตรงกันว่า ไม่ค่อยพบปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินหรือการมองเห็น และจากการสังเกตของผู้ศึกษาที่พบว่า พนักงานมีการมองเห็นชัดเจนดี มีการสื่อสารได้เข้าใจดี

ดังมีผู้สะท้อนอาการทางระบบประสาทดังนี้

“...มันจะเหม็นเป็นช่วงๆนะ เช่นเป็นช่วงที่เปิดแก๊สใหม่ๆ กับช่วงที่มีการสับเปลี่ยนถังแก๊ส ถ้าเหม็นที่ก็ปวดศีรษะเหมือนกัน

“...ใช่แล้ว ถ้าเหม็นนะจะแทงขึ้นบริเวณด้านข้างหัวนี้แหละ (มันจะแทงขึ้นหัวนี้หงาดๆ ตีหัวบ่นึ่)” พนักงานพูดพร้อมกับใช้มือชี้ตรงบริเวณจุดไม่ทักหู

“บางทีปีก็จะมีชาตามปลายนิ้วมือนี้แหละ ไม่รู้เป็นอะไร ฟังเป็นมาได้ 2-3 ปีนี้แหละ ก็ไม่กล้ากินยาอะไร ก็ปล่อยมันเป็นอย่างนี้แหละ คุณมันก็ไม่สร้างความเดือดร้อนมาก”

จากการศึกษาเชิงปริมาณก็พบผลการศึกษานั้นสอดคล้องกันพบว่า ร้อยละ 43.4 นั้นหลังจากที่ได้มาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาแล้วจะมีอาการชาตามปลายมือปลายเท้า แขน ขา เพิ่มมากขึ้นคือ ก่อนที่จะมาทำงานใน โรงงานพบน้อยกว่าซึ่งมีเพียงร้อยละ 24.5 เท่านั้น และร้อยละ 37.7 ก็เห็นด้วยว่าสภาพอาการดังกล่าวที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังพบ ปัญหาการมีปัสสาวะผิดปกติเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบสภาพร่างกายก่อนมาทำงานใน โรงงานคือ จากที่ไม่มีใครเป็นเลยเพิ่มเป็นร้อยละ 9.4 ส่วนในด้านปัญหาทางระบบหัวใจและหลอดเลือดพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในเรื่องความดันโลหิตสูง ความดันโลหิตต่ำร้อยละ 5.7 และ 7.5 ตามลำดับ มีบางส่วนที่เห็นด้วยว่า ภาวะความดันโลหิตสูงและภาวะความดันโลหิตต่ำมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานใน โรงงานร้อยละ 7.5 และร้อยละ 3.8 ตามลำดับ ในด้านอาการปวดหัวเรื้อรังนั้นก็เช่นเดียวกันพบว่า มีเพิ่มจากร้อยละ 5.7 เป็นร้อยละ 15.1 และมีร้อยละ 13.2 ที่เห็นด้วยว่าอาการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1)

ซึ่งดูจากข้อมูลที่ศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณก็จะพบว่า ได้ผลการศึกษา สอดคล้องกัน และจากการที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินภาวะสุขภาพมิติทางกายของตนเองใน ภาพรวมทั้งก่อนและหลังการมาทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเมื่อทดสอบทางสถิติแล้วพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังรายละเอียดตารางที่ 4.5)

4.2.2 ภาวะสุขภาพมิติทางจิตใจ

ในแง่ของภาวะสุขภาพมิติทางจิตใจส่วนใหญ่ระบุว่า จากการที่ได้มาทำงานใน โรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้น ก็มีผลต่อภาวะสุขภาพด้านจิตใจของตัวเองและบุคคลในครอบครัวทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เช่น เกิดภาวะเครียดเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และรู้สึกว่าคุณค่าที่ได้รับนั้นค่อนข้างน้อยกว่าลักษณะงานที่ทำเมื่อเทียบกับ โรงงานเครื่องปั้นดินเผาอื่นที่ใหญ่กว่า โรงงานที่ทำในปัจจุบัน ซึ่งพนักงานเขาจะได้รับค่าแรงสูงกว่าคือ จะได้ค่าแรงเท่ากับอัตราค่าแรงขั้นต่ำที่ทางแรงงานและสวัสดิการกำหนดให้ ส่วนใหญ่กลุ่มพนักงานที่ทำงานใน โรงงาน บ้านชมพูนัน

ตารางที่ 4.1 แสดงความถี่และร้อยละของภาวะสุขภาพมิติทางกายของพนักงาน

สภาพร่างกาย/การรับรู้ ต่อโรคหรืออาการ (N = 53)	ก่อนมาทำงานใน โรงงาน		ภายหลังการมาทำงาน ในโรงงาน		ความเกี่ยวข้องของ สภาพที่เกิดขึ้นกับการ ทำงานใน	
	จำนวน	(ร้อยละ)	จำนวน	(ร้อยละ)	จำนวน	(ร้อยละ)
โรคทางเดินหายใจ						
หวัดเรื้อรัง	4	(7.5)	5	(9.4)	4	(7.5)
ภูมิแพ้(ไซนัส)	3	(5.7)	4	(7.5)	14	(26.4)
ไอเรื้อรัง	0	(0.0)	2	(3.8)	5	(9.4)
ปอดอักเสบ	1	(1.9)	3	(5.7)	3	(5.7)
ระบบผิวหนัง						
ผื่นตามผิวหนัง	6	(11.3)	17	(32.1)	20	(37.7)
ระบบกล้ามเนื้อและ กระดูก						
ปวดเมื่อยตาม	18	(34.0)	45	(84.9)	37	(69.8)
กล้ามเนื้อและกระดูก						
อ่อนเพลียผิดปกติ	13	(24.5)	24	(45.3)	23	(43.4)
การเคลื่อนไหวของ	22	(41.5)	34	(64.2)	23	(43.4)
ร่างกายหรือข้อดี						
ได้รับอุบัติเหตุหรือ	0	(0.0)	11	(20.2)	25	(47.2)
บาดเจ็บจากการทำงาน						
ระบบประสาท						
ชาตามปลายมือปลาย	13	(24.5)	23	(43.4)	20	(37.7)
เท้า/แขน/ขา						
การได้ยินไม่ชัดเจน	3	(5.7)	8	(15.1)	3	(5.7)
ระบบหัวใจและหลอดเลือด						
เลือด						
ปวดหัวเรื้อรัง	3	(5.7)	8	(15.1)	7	(13.2)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพร่างกาย/การรับรู้ ต่อโรคหรืออาการ (N = 53)	ก่อนมาทำงานใน โรงงาน		ภายหลังการมาทำงาน ในโรงงาน		ความเกี่ยวข้องของ สภาพที่เกิดขึ้นกับการ ทำงานในโรงงาน เครื่องปั้นดินเผา	
	จำนวน	(ร้อยละ)	จำนวน	(ร้อยละ)	จำนวน	(ร้อยละ)
ความดันโลหิตสูง	2	(3.8)	3	(5.7)	4	(7.5)
ความดันโลหิตต่ำ	4	(7.5)	4	(7.5)	2	(3.8)
ระบบทางเดินอาหาร						
ปวดท้องก่อนหรือหลัง กินอาหาร	12	(22.6)	13	(24.5)	6	(11.3)
ระบบการขับถ่าย						
ปัสสาวะผิดปกติ	0	(0.0)	5	(9.4)	6	(11.3)

จะได้ค่าแรงเฉลี่ยประมาณวันละ 80 บาทขึ้นไป จนถึงวันละ 120 บาท สำหรับพนักงานที่สถานภาพ
โสดจะพบว่า มีภาวะเครียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอน้อยกว่ากลุ่มพนักงานที่สถานภาพสมรสคู่
โดยเฉพาะครอบครัวที่ต้องส่งลูกเรียนหนังสือร่วมด้วยแล้วนอกจากนี้บางคนก็มีความวิตกกังวล
เกี่ยวกับแก๊สที่ทางโรงงานใช้เป็นเชื้อเพลิงในการเผาเครื่องปั้นดินเผา คือกลัวแก๊สระเบิดสร้างความ
เสียหายให้กับชีวิตพนักงาน หรือคนในชุมชนร่วมด้วย แต่เนื่องจากว่าที่ผ่านมามีประมาณ 10 ปีที่มี
การก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในหมู่บ้านก็ยังไม่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มพนักงาน
นั้นรู้สึกสบายใจขึ้นมาก แต่ลึกๆ ในใจแล้วพวกเขาก็ยังคงมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ คงมีผู้
กล่าวถึงภาวะเครียดและความวิตกกังวล ดังนี้

“รายได้ก็ไม่ค่อยเพียงพอทำอะไร เพราะต้องส่งลูกเรียนหนังสือด้วย”

“ที่เครียดเธอ ก็จะเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ แต่เราก็กินเพิ่ม ก็ทำให้มีรายได้
เพิ่มขึ้นมาพอใช้จ่ายบ้าง”

“...อยู่กัน 3 คน พ่อ แม่ ลูก ส่วนลูกคนโตอายุ 21 ปีนั้นไปเรียนที่รามคำแหง ทำงานหา
เงินส่งตัวเองเรียนด้วย ส่วนพี่ที่ส่งให้อีกเดือนละ 2,000บาท พี่ก็เป็นห่วงเขามาก (จนเป็น

บ้านเป็นว้อ) เหนื่อยเหมือนกัน ก็ได้ทางสามมีช่วยแก้ขัดไปได้บ้าง เขาเย็บรองทำอยู่ในเมือง คนน่อง อายุ 20 ปี เขาเรียนสายอาชีพ ทุกคนก็ช่วยกันแบบนี้แหละ”

“...ปัญหาที่ว่าก็คืออาจเกิดการระเบิดของแก๊ส สร้างความเสียหาย แก่ชาวบ้าน และคนในชุมชนได้”

“แก๊สระเบิด เทรอ กลัวสิ ขนาดเมื่อก่อนมีแก๊สระเบิดที่กรุงเทพ ยังกลัวเลย ยิ่งถ้าขับรถตามหลังรถแก๊สที่ไรก็ยิ่งกลัวว่ามันจะระเบิดหรือเปล่า”

“...ตอนที่เขาดังโรงงานใหม่ๆชาวบ้านก็เดือดร้อน บ่นว่ากลัวแก๊สระเบิด ชาวบ้านจะพูดเสมอว่าผู้ใหญ่บ้านปล่อยให้มีการตั้ง โรงงานเครื่องปั้นดินเผาในหมู่บ้านได้อย่างไร ทำไมไม่ดูให้ดีๆ (เอามาตั้งข้างบ้าน ข้างจอบ ทำไม พ่อหลวงบ้านบ่อคูดี)”

“ถ้ามีการระเบิดอาจจะทำให้บ้าน โกล่เคียง ได้รับอันตรายไปด้วย แต่ที่ผ่านมามันก็ยังไม่เกิดปัญหานะ แต่ลึกๆพวกเราก็กลัวบ้าง”

ในแง่ภาวะสุขภาพจิตทางจิตใจเชิงบวกบางคนก็ระบุว่า รู้สึกดีใจตรงที่ได้ทำงานใกล้บ้าน อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเองปัจจุบันกับตอนที่ไม่มีงานทำนั้นแตกต่างกัน ซึ่งจะพบว่าปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม และรู้สึกดีใจที่ได้มีงานทำ มีรายได้ใช้จ่ายในครอบครัว สามารถแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ไม่ต้องรบกวนพ่อแม่บ่อยครั้ง นอกเหนือจากนั้นยังสามารถมีเงินไปผ่อนของจากร้านค้าต่างๆได้ เช่น รถมอเตอร์ไซด์ หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆได้ นอกจากนี้ในการทำงานที่โรงงานนั้นก็ยังมีเพื่อนคุยระหว่างทำงานด้วย ทำให้ไม่รู้สึกเครียดขณะทำงาน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เท่าที่สังเกตก็ดีขึ้นนะ เพราะเขามีอาชีพ มันก็ต้องดีขึ้นเมื่อก่อนไม่มีรถขับ เคียวไม่มีรถเครื่องใหม่ เพราะเขามีรายได้ดีขึ้น วันหนึ่งเฉลี่ยประมาณ 200 - 300 บาท เทียบกับเมื่อก่อน ได้วันละไม่กี่บาท ยิ่งถ้าวาดเป็น รายได้ก็เพิ่มอีกเดือนนึง ก็ประมาณ 7-8 พัน บางคนวาดด้วย เผลอตาด้วย รายได้ก็เพิ่มขึ้นอีก เป็นหมื่นกว่าบาท สบาย ...ผ่อนได้สบาย”

“การที่เขาทำงานทำ มีรายได้ก็ดีขึ้น เพราะช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเขาดีขึ้น ไม่เครียดด้วย”

“...ก็ไม่ค่อยเครียดเท่าไร เพราะมักจะทำงานไปคุยกันไปก็ช่วยให้ลืมหรือหายเครียดได้”

“...ก็ธรรมดา แต่ที่เห็นได้ชัดคือ คนที่ทำงานขอมติกว่า คนที่ไม่มีงานทำ ครอบครัวก็สบายขึ้น ลูกก็ได้เรียนหนังสือ แต่ถ้าดูสภาพความเป็นอยู่เขาเปลี่ยนไปมากไหม ก็ไม่ค่อยเปลี่ยนไปมากนัก ไม่ค่อยแตกต่างกับเมื่อก่อนคิดว่าเนื่องจากพอเริ่มมีรายได้ก็ต้อง

ใช้เงินในการส่งลูกเรียนหนังสือด้วย มันก็เลยดูเหมือนความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกัน
รายได้มากขึ้นรายจ่ายก็มากขึ้นตามแต่ก็ไม่ถึงขั้นเงินขาดมือ”

“...ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้ไม่ขาดมือ”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษานั้นสอดคล้องกันคือ การทำงานในโรงงาน เครื่องปั้นดินเผา นั้นก็มีผลต่อภาวะสุขภาพในมิติทางด้านจิตใจทั้งเชิงบวกและเชิงลบเช่นกัน ในเชิงลบพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.3 จะมีภาวะเครียดเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว และเห็นด้วยว่าสภาวะดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานในโรงงานร้อยละ 45.3 และมีเพียงร้อยละ 47.2 ที่รู้สึกว่าการที่ทำงานในโรงงานนั้นทำให้ต้องมีการแข่งขันกันในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้นซึ่งร้อยละ 35.8 คิดว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานในโรงงาน อีกทั้งร้อยละ 35.8 ยังพบอีกว่า งานที่ทำปัจจุบันนั้นหนักเกินไปเมื่อเทียบกับค่าแรงที่ได้รับ และมีร้อยละ 41.5 ที่คิดว่ามีความเกี่ยวข้องกับการทำงานในโรงงานแน่นอน ในด้านความวิตกกังวลจะพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.6 จะรู้สึกกลัวอันตรายจากถังแก๊สจะระเบิด รองลงมาคือ ร้อยละ 69.8 จะกลัวได้รับสารหรือสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพ และส่วนใหญ่ก็จะเห็นด้วยว่าสภาวะความวิตกกังวลที่พบดังกล่าวแล้วนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเห็นด้วยร้อยละ 67.9 และร้อยละ 60.4 ตามลำดับ ในเชิงบวกจะพบว่า ส่วนใหญ่นั้นจะรู้สึกมีความสุขที่ได้มีเพื่อนฝูงมากขึ้น มีความสุขที่ได้มีงานทำ มีรายได้พบร้อยละ 96.2 เท่ากัน และร้อยละ 98.1 ที่มีความรู้สึกมีความสุขกับชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเองและครอบครัว (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2) จากการที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้มีการประเมินภาวะสุขภาพมิติทางด้านจิตใจ ในภาพรวม ของตนเองเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังจากมาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาพบว่า การมีความสุขในการดำเนินชีวิตการทำงานนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (รายละเอียดในตารางที่ 4.5)

4.2.3 ภาวะสุขภาพมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาจะพบว่า จากการที่มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่ตั้งในหมู่บ้านนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดคือ จากเดิมวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวน ในการทำแต่ละครั้งนั้นก็จะมีกลางแขกช่วยเหลือกันไปเรื่อยๆ เนื่องจากว่าส่วนใหญ่ก็จะเป็นญาติพี่น้องกัน แต่ปัจจุบันกาลเวลาผ่านไปสภาพในชุมชนก็เปลี่ยนตาม ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ก็จะหันไปประกอบอาชีพรับจ้างมากขึ้น เนื่องจาก การทำอาชีพเกษตรกรรมปัจจุบันนั้นไม่มีการลงแขกเหมือนในอดีตที่ผ่านมา คนส่วนใหญ่ไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น อีกทั้งการจะทำการเกษตรแต่ละครั้งจะต้องลงทุนในการผลิตสูง ต้องจ้างคนมาช่วยเกือบทุกขั้นตอน แต่พอถึงฤดูเก็บเกี่ยว ราคาผลผลิตที่ได้ก็ค่อนข้างต่ำส่งผลทำให้เกษตรกรบางคนขาดทุนทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น อีกทั้งในกรณีที่เกษตรกรบางคนไม่มีเงิน ก็แก้ปัญหา

ตารางที่ 4.2 แสดงความถี่ ร้อยละของภาวะสุขภาพจิตทางจิตใจของพนักงาน

ภาวะสุขภาพจิต ด้านจิตใจ (N = 53)	ก่อนมาทำงานใน โรงงาน		ภายหลังการมาทำงาน ในโรงงาน		ความเกี่ยวข้องของ สภาพที่เกิดขึ้นกับการ ทำงานในโรงงาน เครื่องปั้นดินเผา	
	จำนวน	(ร้อยละ)	จำนวน	(ร้อยละ)	จำนวน	(ร้อยละ)
1. มีภาวะเครียดจากรายได้ไม่เพียงพอ ค่าใช้จ่ายของ ครอบครัว	27	(50.9)	33	(62.3)	24	(45.3)
2. มีภาวะเครียดจากงานที่ ทำหนักเกินไปเมื่อเทียบ ค่าแรงที่ได้รับ	4	(7.5)	19	(35.8)	22	(41.5)
3. มีภาวะเครียดจากงานที่ ทำหนักเกินไปทำให้ไม่มี เวลาพักผ่อน	9	(17.0)	15	(28.3)	11	(20.8)
4. มีภาวะเครียดจากการ เจ็บป่วยของตนเอง/ ครอบครัว	16	(30.2)	15	(28.3)	6	(11.3)
5. มีภาวะเครียดที่ต้อง แข่งขันกันในการดำเนิน ชีวิต	20	(37.7)	25	(47.2)	19	(35.8)
6. วิตกกังวลเรื่องเป็น ห่วงบุตรที่บ้านไม่มีคน ดูแล	9	(17.0)	12	(22.6)	13	(24.5)
7. วิตกกังวลและกลัว อันตรายจากถังแก๊สจะ ระเบิด	14	(26.4)	39	(73.6)	36	(67.9)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ภาวะสุขภาพจิต ด้านจิตใจ (N = 53)	ก่อนมาทำงานใน โรงงาน		ภายหลังการมาทำงาน ในโรงงาน		ความเกี่ยวข้องของ สภาพที่เกิดขึ้นกับการ ทำงานในโรงงาน เครื่องปั้นดินเผา	
	จำนวน ละ)	(ร้อยละ)	จำนวน ละ)	(ร้อยละ)	จำนวน ละ)	(ร้อยละ)
8. กลัวได้รับสารหรือสิ่ง ที่ไม่ดีต่อสุขภาพ	18	(34.0)	37	(69.8)	32	(60.4)
9. มีความสุขกับการมี เพื่อนฝูงมากขึ้น	42	(79.2)	51	(96.2)	39	(73.6)
10. มีความสุขกับการมี งานทำและ มีรายได้	42	(79.2)	51	(96.2)	44	(83.0)
11. มีความสุขกับชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัว	46	(86.8)	52	(98.1)	37	(69.8)

โดยการไปกู้เงินจากกองทุนต่างๆที่ได้เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกร โดยให้กู้เพื่อนำเงินมาลงทุน
ทางการเกษตรได้ พอสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวก็นำเงินไปใช้คืนตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ ประกอบ
กับปัจจุบันในจังหวัดลำปางก็มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มขึ้นมาก บ้านชมพู่เองก็มีโรงงาน
เครื่องปั้นดินเผาอยู่ 2 โรง ซึ่งก่อตั้งมาได้ประมาณ 10 ปี จึงทำให้คนส่วนใหญ่ในชุมชนจึงเปลี่ยน
อาชีพไปประกอบอาชีพรับจ้างกันมากขึ้น แต่ในด้านสัมพันธภาพของคนในชุมชนก็ยังคง
เหมือนเดิมคือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันคืออยู่โดยเฉพาะเวลามีงานบุญต่างๆ ชาวบ้านก็มาช่วยกัน
ในกรณีที่งานนั้นสำคัญมากเลยไม่ได้ เช่น งานศพ งานแต่งงานญาติ กลุ่มพนักงานก็จะขออนุญาต
ลางานกับนายจ้าง หรือบางคนก็มีการปรับตัวในการที่จะมีส่วนร่วมโดยการมาช่วยงานในตอน
เช้าๆช่วงก่อนที่จะมาทำงาน หรือบางคนก็ไปช่วยงานตอนเลิกงานหรือช่วงเวลาพักกลางวันบ้าง
และถ้าทางชุมชนมีการจัดประชุม ก็จะปรับเปลี่ยนเวลาโดยการที่จะจัดประชุมในวันอาทิตย์เพื่อที่จะ
เอื้อให้กลุ่มพนักงานที่ทำงานในโรงงาน หรือกลุ่มข้าราชการนั้นสามารถเข้าร่วมประชุมร่วมกับคน
ในชุมชนได้มากที่สุด มีพนักงานบางคนก็กล่าวว่า ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมประชุมกับชุมชนได้

ทุกครั้ง จะต้องมีการพิจารณาความสำคัญของเรื่องที่ประชุมถ้าคิดว่าสำคัญก็จะไปร่วมประชุม แต่ถ้าพิจารณาแล้วว่าไม่สำคัญหรือไม่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะไม่ไปร่วมประชุมในครั้งนั้นเป็นต้น และในกรณีที่ทางชุมชนมีการจัดกิจกรรมสันตนาการร่วมกันในชุมชน กลุ่มพนักงานก็มีส่วนร่วมบ้าง เช่น การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายสบายชีวี นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มพนักงานบางคนก็มาร่วมออกกำลังกายกับประชาชนในหมู่บ้านได้เช่นกัน เนื่องจากว่าเขามีการจัดในช่วงตอนเย็นของทุกวัน จันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ และยังพบว่าไม่มีการเสพสารเสพติดในชุมชน คงมีผู้สะท้อนถึงสัมพันธภาพของพนักงานต่อชุมชนดังนี้

“ในกรณีที่ชุมชนมีงานทำหรือจัดประชุมพนักงานเขาก็สะดวกเวลามาได้ บางครั้งก็ลาได้ เจ้าของโรงงานเขาก็อนุญาตนะ เพราะส่วนใหญ่จะอยู่กับแบบที่แบบน่อง”

“...การที่คนส่วนใหญ่มาทำงานรับจ้าง ในโรงงานมากขึ้นนั้นดูนิสัยใจคอก็ไม่ค่อยเปลี่ยนไปนะ ก็ยังคงช่วยเหลือกันคืออยู่ ไม่ค่อยทะเลาะกัน”

“...งานบุญของวัด ส่วนใหญ่ที่มีส่วนร่วมมากก็ได้แก่คนกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มักจะไม่ขาดจะมาตลอด ส่วนในวัยทำงาน และคนหนุ่มคนสาว จะมาก็คอนที่ตรงกับวันหยุด หรือวันที่สำคัญจริงๆเท่านั้นแหละ ถ้าเทียบกับเมื่อก่อนจะมีครบทุกวัย เพราะเมื่อก่อนมีกลุ่มหนุ่มสาว ทำงานอยู่กับบ้านเป็นส่วนใหญ่แต่ปัจจุบัน ไม่มีแล้วกลุ่มเด็มาก็แยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง มักจะไปเรียนหนังสือต่างจังหวัดบ้าง หรือก็ไปทำงานต่างจังหวัดบ้างการรวมกลุ่มกันก็น้อย และพอไปทำงานนอกบ้านก็ไม่ค่อยอยากจะกลับมาทำงานที่บ้านตัวเองแล้ว”

“เดี๋ยวนี้เห็นชาวบ้านเขามาออกกำลังกายทุกเย็นนะรวมคนรับจ้างตาม โรงงานด้วยมาทำที่หน้าวัดนี้แหละ เมื่อก่อนไม่ค่อยมีตั้งแต่มีกลุ่ม อ.ส.ม นี้แหละที่ร่วมกับทางสาธารณสุขเริ่มก่อตั้งการออกกำลังกายขึ้นมา ก็ดีนะเห็นเขาทำเกือบทุกวัน”

“...การช่วยเหลือกันของคนในชุมชน จะมีการช่วยเหลือกันดี เมื่อมีงานส่วนรวมทุกอย่างหลังจากจะช่วยกัน เวลาว่างในหมู่บ้าน โรงงานก็จะหยุดงานให้คนงานได้มาร่วมงานของหมู่บ้าน ส่วนเมื่อมีงานอื่นๆ ในหมู่บ้าน เช่นงานบุญ งานวัด งานศพ คนที่ทำงานในโรงงานก็จะมาช่วยงานในตอนกลางคืน หรือตอนเช้า, ตี 2, ตี 4 เช่น มาช่วยงาน วันคาช่วยทำอาหาร ล้างจาน ก่อนที่จะไปทำงานในโรงงาน เช่น งานศพ ถ้าเป็นญาติของคนงาน โรงงานก็อนุญาตมาร่วมเผาศพได้”

“ปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน ไม่มี คนที่ติดยาแต่ก่อน ได้ตายไปแล้ว ไม่มีขี้ยา ในชุมชน”

“...กลุ่มที่ไปทำงานตาม โรงงานก็มาร่วมการออกกำลังกาย เพราะการออกกำลังกายเริ่ม 1 ทุ่ม ส่วน กลุ่มผู้สูงอายุที่รำไม้พองจะเริ่มก่อน 1”

“...เวลาทางวัดมีงานคนที่ทำงานในโรงงานก็มาช่วยงานแต่ต้องนัดทำงานวัดวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือนอกเวลาทำงาน แต่ถ้าหากงานวัด งานประเพณีตรงวันทำงาน บางคนก็กลางมาช่วยงานวัดแต่บางคนก็ไม่ลา”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษานั้นสอดคล้องกันพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.2 และร้อยละ 94.3 นั้นก็ได้มีการช่วยเหลือเพื่อนบ้านใกล้เคียงในงานต่างๆที่ได้จัดขึ้น และยังมีส่วนในการได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางชุมชนจัดขึ้นเช่นกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงานแล้วก็พบว่าร้อยละ 52.8 ที่คิดว่ายังคงเหมือนเดิม แต่ก็มีร้อยละ 39.6 ที่คิดว่าได้ช่วยเหลือเพื่อนบ้านน้อยลงกว่าเดิม (รายละเอียดดังตารางที่ 4.3)

จากการที่กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินภาวะสุขภาพจิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมพบว่า ร้อยละ 51 คิดว่าความรักใคร่ผูกพันของคนในชุมชนนั้นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 5.96 คะแนน) ซึ่งจากการทดสอบทางสถิติพบว่า ภาวะสุขภาพจิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งก่อนและหลังการมาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (รายละเอียดในตารางที่ 4.5)

ด้านสัมพันธภาพระหว่างพนักงานที่ทำงานด้วยกันพบว่า มีสัมพันธภาพระหว่างกันดี ไม่มีการทะเลาะหรือขัดแย้งกันจะมีการอยู่ด้วยกันแบบที่แบบนึ่งคือ นอกจากว่าจะมีการทำงานตามหน้าที่หลักของแต่ละคนแล้วถ้าใครทำงานเสร็จก่อนก็จะมีการช่วยพนักงานคนอื่นที่ยังทำส่วนนั้นไม่เสร็จ ซึ่งจะมีการทำแบบนี้เป็นประจำทุกวัน แต่กลุ่มพนักงานด้วยกันไม่เคยมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่นงานขึ้นปีใหม่หรือวันต่างๆ ดังมีผู้สะท้อนถึงสัมพันธภาพของพนักงานต่อพนักงานด้วยกัน ดังนี้

“ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้กินด้วยกันเพราะทุกคนจะกลับไปกินที่บ้านกันหมดเพราะบ้านก็ไม่ไกลเท่าไร ก็ปั่นจักรยานกลับบ้านกันหมด”

“...ทำงานที่นี่ก็ดีนะ เพราะมันใกล้บ้าน อยู่ด้วยกันก็แบบกันเองไม่ค่อยมีกฎระเบียบมาก ถ้าเป็นโรงงานใหญ่ๆจะต้องมีเวรทำความสะอาดห้องน้ำ เก็บของเป็นต้น แต่ถ้าเป็นโรงงานเล็กๆแบบนี้มีอะไรก็ช่วยกัน มันก็ดีคนละแบบนะ”

ด้านสัมพันธภาพระหว่างพนักงานกับเจ้าของโรงงานผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนระบุตรงกันว่านายจ้างใจดีเป็นกันเองบางครั้งก็มาช่วยทำงานด้วยจึงทำให้ทำงานด้วยไม่รู้สึกเกรงหรือรู้สึกลำบากในการทำงาน แต่ก็มีผู้ให้สัมภาษณ์บางคนที่ระบุว่า สัมพันธภาพระหว่างพนักงานกับนายจ้างนั้นอยู่ในระดับดี ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะกัน แต่ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์กันค่อนข้างน้อยเนื่องจากว่านายจ้างมักจะไม่ค่อยอยู่บ้านจะต้องนำเครื่องปั้นดินเผาที่สำเร็จแล้วไปขายที่ต่างจังหวัด ซึ่งจะมีเวลาอยู่ที่บ้านหรือที่โรงงานประมาณ 3 วันต่อสัปดาห์ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...กับนายจ้างเธอ ก็ไม่ได้ดูแลหรืออาจจะเป็นเพราะว่าเขาไม่ค่อยอยู่บ้านก็ได้ คือ สัปดาห์หนึ่งเขาก็จะอยู่ช่วงวันจันทร์ ถึงวันพุธ เท่านั้นแหละ วันพฤหัสบดีเขาก็จะเอาของ ไปขายที่กรุงเทพ กลับมาอีกทีก็วันอาทิตย์เย็น ไม่ค่อยได้คุยกันเท่าไร”

“ความสัมพันธ์ของพนักงานกับนายจ้างเธอคะดีมากเลย อยู่กันแบบพี่แบบน้องเพราะ ส่วนใหญ่เป็นคนละแวกเดียวกันหมด นายจ้างก็เป็นกันเองดี”

“นายจ้างเขาก็ดีนะ บางครั้งเขาก็มาทำงานร่วมกับเราด้วย พูดคุยกับเราตลอด ไม่เครียด ไม่เกรงดี”

นอกจากนี้ทุกคนระบุถึงความสัมพันธ์ของตนเองและครอบครัวว่า มีสัมพันธ์ภาพ ที่ดี ครอบครัวมีงานมีรายได้เพิ่มมากขึ้นด้วย แต่บางคนพอมีงานทำรับจ้างรายวันก็สร้างปัญหา ให้กับครอบครัวได้เช่นกันคือ หลังจากเสร็จจากการทำงานก็เอาเงินที่ได้ไปดื่มเหล้า ดื่มมากจน ไม่สามารถไปทำงานในวันต่อไปได้ เงินก็หมด ไม่มีเงิน ไปให้ครอบครัวหรือพ่อแม่ ดังมีผู้สะท้อน ถึงสัมพันธ์ภาพของพนักงานต่อครอบครัวดังนี้

“โรงงานทำให้ชาวบ้านมีงานทำทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แต่ก่อน ไม่มีโรงงานต้องไปทำงาน รับจ้างในเมือง เมื่อมีโรงงานในหมู่บ้าน ทำให้คนในครอบครัวมีงานทำเพิ่มขึ้น ทำงาน ทั้งสามี ภรรยา และลูก ภรรยาช่วยหาเงิน ได้อีก 1 คน มีราย ได้เพิ่มขึ้น ช่วงปิดเทอมเด็กก็ ไปทำงานในโรงงาน เด็กมีงานทำหาเงินช่วยพ่อแม่บ้านรับเซรามิคประเภท โม่บาย มารับจ้างร้อยสายที่บ้าน ช่วยกันทำในครอบครัว”

“...ครอบครัวคนทำงานไม่มีปัญหา เพราะส่วนใหญ่จะทำงานกันทั้งครอบครัว ถ้า ครอบครัวมีเด็ก ก็จะให้ตาชายดูแล บางคนก็ให้สามีดูแลลูก”

“คนในหมู่บ้านได้ทำงานใกล้บ้าน แต่ก็ทำให้จิตใจไม่เจริญ มีการติดสุรา ทำงาน ได้เงิน มาบางคนก็นำไปซื้อสุราดื่ม เมามากไปทำงานไม่ได้ ขาดงาน ทำงานแต่ไม่มีเงิน ไม่ รู้จักเก็บ ไม่มีเงินให้พ่อแม่”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษานั้นสอดคล้องกันพบว่า ในด้านความรู้สึกรู้สึกต่อตนเองนั้นทุกคนจะได้หยุดงานทุกครั้งที่มีความจำเป็น (100%) แต่จะพบว่า เมื่อเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงานแล้วร้อยละ 45.3 คิดว่าจะน้อยลงกว่าเดิม นอกจากนั้นพบว่าร้อยละ 96.2 คิดว่า สามารถพูดคุยกับคนอื่นได้ขณะทำงาน แต่ร้อยละ 22.6 ก็พบว่า ในกลุ่มพนักงานยังมีขัดแย้งกันกับคนที่ทำงานร่วมกันบ้าง อย่างไรก็ตามทุกคน (100%) ก็ยังรู้สึกว่าการสัมพันธ์ของพนักงานกับเพื่อนร่วมงานนั้นอยู่ในระดับดีมีการช่วยเหลือซึ่งกันอยู่ ส่วนในด้านความคิดเห็นในการทำงานต่อครอบครัวก็พบว่า มี ร้อยละ 96.2 รู้สึกว่าครอบครัวของเขามีความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพก่อนมาทำงานในโรงงาน และร้อยละ 67.9 คิดว่า ก็ดีขึ้นกว่าเดิมกับสภาพก่อนมาทำงานใน

โรงงานซึ่งร้อยละ 86.8 ยังคงมีการรับประทานอาหารร่วมกันทุกวัน แต่มีร้อยละ 41.5 ที่พบว่าครอบครัวยังมีความขัดแย้งกัน ซึ่งร้อยละ 67.9 คิดว่าไม่แตกต่างกับสภาพก่อนมาทำงานในโรงงาน (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 แสดงความถี่และร้อยละของภาวะสุขภาพจิตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของพนักงาน

ภาวะสุขภาพจิตทางสังคม และสิ่งแวดล้อม (N = 53)	ขณะทำงานใน โรงงาน		เปรียบเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงาน			
	จำนวน (ร้อยละ)		น้อยกว่า จำนวน (ร้อยละ)	เหมือนเดิม จำนวน (ร้อยละ)	มากขึ้น จำนวน (ร้อยละ)	
ต่อตัวพนักงาน						
1. รู้สึกว่ามีเพื่อนฝูงมาก	50 (94.3)		10 (18.9)	13 (24.5)	30 (56.6)	
2. รู้สึกว่าได้หยุดงานทุก ครั้งถ้ามีความจำเป็น	53 (100.0)		24 (45.3)	23 (43.4)	6 (11.3)	
3. รู้สึกว่ามีเรื่องขัดแย้งกับ คนที่เคยทำงานร่วมกัน	12 (22.6)		13 (24.5)	28 (52.8)	12 (22.6)	
4. ได้พูดคุยกับคนอื่นขณะ ทำงาน	51 (96.2)		15 (28.3)	20 (37.7)	18 (34.0)	
5. รู้สึกว่ามีความสัมพันธ์ กับเพื่อนร่วมงานอยู่ใน ระดับดี (ช่วยเหลือกัน)	53 (100.0)		4 (7.5)	26 (49.1)	23 (43.4)	
ต่อครอบครัวพนักงาน						
6. ครอบครัวมีความเป็นอยู่ ที่ดี	51 (96.2)		1 (1.9)	36 (67.9)	16 (30.2)	
7. คนในครอบครัวมีการ รับประทานอาหารร่วมกัน ทุกวัน	46 (86.8)		14 (26.4)	33 (62.3)	1 (1.9)	
8. ครอบครัวมีความขัดแย้ง กัน	22 (41.5)		9 (17.0)	36 (67.9)	8 (15.1)	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ภาวะสุขภาพจิตทางสังคม และสิ่งแวดล้อม (N = 53)	ขณะทำงานใน โรงงาน		เปรียบเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงาน			
			น้อยกว่า	เหมือนเดิม	มากขึ้น	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
9. ครอบครัวยังมีเวลาไป เที่ยวด้วยกัน ต่อชุมชน	35 (66.0)	16 (30.2)	30 (56.6)	7 (13.2)		
10. ได้มีการช่วยเหลือเพื่อน บ้านใกล้เคียงในงานต่างๆ	51 (96.2)	21 (39.6)	28 (52.8)	4 (7.5)		
11. ได้เข้าร่วม กิจกรรมที่ ทางชุมชนจัดขึ้น	50 (94.3)	21 (39.6)	30 (56.6)	2 (3.8)		

4.2.4 ภาวะสุขภาพจิตทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)

ในแง่ของภาวะสุขภาพจิตทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) นั้นผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้ร่วมการสนทนากลุ่มได้ระบุตรงกัน ดังนี้

ภาวะสุขภาพจิตจิตวิญญาณ (ปัญญา) ที่พบได้บ่อย ได้แก่ จากการที่พนักงานได้ทำงานในโรงงานนั้นมีผลทำให้มีเวลาไปทำบุญที่วัดน้อยลงจากการสอบถามถึงเหตุผลก็ระบุว่าเนื่องจากจากจะต้องไปทำงานเกือบทุกวันทำให้ไม่มีเวลาไปทำบุญที่วัดได้ทุกครั้ง นอกจากว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนาจริงๆ พนักงานก็จะได้ไปทำบุญที่วัดนอกจากนั้นการที่ได้มีงานทำทุกวันก็มีส่วนที่ทำให้พนักงานบางคนนั้นมีจิตใจที่เสื่อมถอยลงได้คือ จะพบว่าบางคนหลังจากเสร็จจากการทำงานก็จะไปดื่มเหล้า ดื่มจนเมาและไม่สามารถไปทำงานในวันต่อไปได้อีกต้องมีการขาดงานมีการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย เงินที่ได้รับจากการทำงานก็ไม่เหลือเก็บไว้ใช้จ่ายในครอบครัวหรือให้พ่อแม่เลย ถ้ามองในเรื่องค่าแรงที่ได้รับจากการทำงาน พนักงานบางคนก็ระบุว่ารู้สึกค่าแรงที่ได้รับนั้นค่อนข้างต่ำคือ พนักงานจะได้ค่าแรงประมาณ 80 บาท – 120 บาทต่อวัน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ทำและระยะเวลาที่ทำงานในโรงงาน ถ้าใครทำงานก็จะได้ค่าแรงสูงกว่าคนอื่น และนายจ้างก็จะมีการเพิ่มค่าแรงให้ทุกปีประมาณปีละ 5 บาท พนักงานบางคนเคยเสนอขอเพิ่มค่าแรง

จากนายจ้าง แต่ก็มักจะได้รับการปฏิเสธด้วยเหตุผลที่ว่า เจ้าของโรงงานยังขาดทุนอยู่ และบางครั้งจะมีทางเจ้าหน้าที่ของรัฐมาดูที่โรงงาน พนักงานก็ขาดโอกาสที่จะได้พูดคุยหรือเสนอปัญหาจากการทำงาน ทางเจ้าของโรงงานก็จะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ยังพบว่าในกรณีที่พนักงานนั้นมีการเจ็บป่วยในเวลานาน เช่น ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยจากการทำงาน หรือมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ส่วนใหญ่พนักงานจะต้องดูแลตัวเอง หากมีอาการร้ายแรงเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“การที่มีโรงงานเชรามิคที่มีอยู่ในชุมชนนั้นก็มีความเจริญแต่ทางด้านวัตถุดิบใจคนไม่เจริญ มีการคิดสุรา ทำงานได้เงินมาบางคนก็นำไปซื้อสุราดื่ม เมามากไปทำงานไม่ได้ ขาดงาน ทำงานแต่ไม่มีเงิน ไม่รู้จักเก็บ ไม่มีเงินให้พ่อแม่”

“...การทำบุญ งานประเพณีต่างๆ ส่วนใหญ่คนที่มาทำบุญ มาตักบาตร จะเป็นผู้สูงอายุ ก็มักจะเป็นคนเดิมๆ ส่วนคนหนุ่มไม่ค่อยมา เพราะมัวแต่ไปทำงาน ไปค้าขาย แต่งานประเพณีต่างๆ ในชุมชนยังมีอยู่เหมือนเดิมตามจารีตประเพณี ซึ่งทางพระก็ได้สั่งสอนให้คนทำบุญกัน คนเราต้องทำบุญตั้งแต่อายุยังหนุ่ม ไม่ต้องรอถึงแก่ ผู้สูงอายุก่อนถึงจะทำบุญ เพราะ คนเราจะมีอายุอยู่นานเท่าใดไม่รู้ อายุคนเราไม่แน่ บางคนตายตอนแก่ บางคนตายตอนหนุ่ม ทำบุญจะได้กุศลเมื่อเราตายไป ส่วนคนทำงาน มักจะ ไม่มีเวลาทำบุญ”

“เพื่อความจำจ ชำซาก เงินเดือนก็ได้น้อยมากก็ได้วันละ 90 บาท ก็ทำงาน มาได้ประมาณ 5 ปีนี้แหละ แต่ที่อื่นเขาให้มากกว่านี้ละ”

“...ก็ได้ตามค่าแรงขั้นต่ำของกรมแรงงานกำหนดก็ประมาณ วันละ 120-130 บาทขึ้นไป”

“...ก็เคยคุยกับเจ้าของโรงงานนะแต่เขาก็ไม่เพิ่มให้ บอกว่าขาดทุนตลอด แต่ขาดทุนยังไง ปลูกบ้านใหญ่โตมโหฬาร (ขาดทุนแต่แบ่งบ้านยังกะวัง)”

“...ถ้ามองในเรื่องค่าแรง ทางโรงงานใหญ่ เขาจะจ้างตามค่าจ้างขั้นต่ำตามกรมแรงงานกำหนด ก็ประมาณ 120-130 บาท ที่นี้ก็จะได้ 85-100 บาท คนที่ได้ 100 บาทก็ต้องทำทุกอย่างทั้ง เรียงเตา ออกเตา นอกเคลือบ ตกแต่ง ทำเกือบทุกอย่างตามที่เขาใช้เรา”

“ทางกรมแรงงานเขาก็มาดูแล แต่พนักงานไม่มีโอกาสเข้าไปใกล้ เขาจะพูดลับๆ ถ้ามาแล้วเขาให้เราเข้าไปนะ ก็จะพูด”

“...ก็จะบอกว่าเงินเดือนน้อยจังเลย นะแหละ วันพิเศษก็ไม่ได้ค่าแรง อย่างที่อื่นเขาได้หมด เช่นวันเข้าพรรษา ออกพรรษา เขาควรจะได้ 2 แรง (ในกรณีที่มาทำงาน) แต่ถ้าไม่มาทำงานก็จะได้ 1 แรงคือได้ทำค่าแรง 1 วัน โดยที่ไม่ต้องมาทำงานในวันนั้น”

“...ก็ไม่ได้ดูแลหรอกอาจจะเป็นเพราะว่าเขาไม่ค่อยอยู่บ้านก็ได้ มากอีกทีก็วันอาทิตย์ เย็น เราก็ต้องดูแลตัวเอง รักษาตัวเอง”

ส่วนภาวะสุขภาพจิตจิตวิญญาณ (ปัญญา) ในเชิงบวกที่พบได้บ่อย ได้แก่ จากการทำงานในโรงงานก็รู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง เนื่องจากว่าช่วยสร้างงานสร้างรายได้ให้กับครอบครัว มีเงินใช้จ่ายในครอบครัวและส่งลูกเรียนหนังสือได้ และส่วนใหญ่ก็รู้สึกว่ามีความมั่นคงในอาชีพของตนเองดี และจากการที่ได้ทำงานใกล้บ้านจึงเป็นผลดีต่อตัวพนักงานเองคือ กรณีที่มีงานบุญหรืองานรื่นเริงต่างๆที่ทางชุมชนจัดขึ้น หรือญาติพี่น้องของพนักงานเองจัดขึ้น ก็สามารถร่วมงานได้ แต่ก็ต้องมีการแจ้งนายจ้างก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน นายจ้างก็อนุญาตตามนั้น ดังมีผู้สะท้อนถึงภาวะสุขภาพจิตจิตวิญญาณ (ปัญญา) เชิงคังบวกดังนี้

“เวลาทางวัดมีงานคนที่ทำงานในโรงงานก็มาช่วยงานแต่ต้องนัดทำงานวัดวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือนอกเวลาทำงาน แต่ถ้าหากงานวัด งานประเพณีตรงวันทำงาน บางคนก็ลา งานมาช่วยงานวัดบางคนก็ไม่ลา”

“...ปัญหาการลักขโมย ปัจจุบันไม่มี เพราะไม่มีคนคิดขโมยเสพติดในชุมชน อีกส่วนหนึ่ง อาจเป็นเพราะว่า คนในชุมชนมีงานทำ ไม่ว่างงาน เศรษฐกิจดี ซึ่งการมีโรงงานเซรามิก ก็ทำให้มีเศรษฐกิจดีขึ้น”

จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณพบผลการศึกษานั้นสอดคล้องกันคือ พบว่ามีผลกระทบทางสุขภาพจิตจิตวิญญาณ (ปัญญา) ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เชิงบวกนั้นก็พบว่า ร้อยละ 96.2 นั้นรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นคนในชุมชนนี้ และร้อยละ 79.2 คิดว่าความรู้สึกนี้ยังเหมือนเดิมเมื่อเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงาน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความภาคภูมิใจในอาชีพของตนเองรู้สึกว่ามีความมั่นคงในอาชีพนี้ รู้สึกรักและหวงแหนโรงงานที่ได้ทำงานอยู่ จึงทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นคนมีคุณค่าร้อยละ 83.0, 54.7, 79.2 และร้อยละ 98.1 ตามลำดับ ในเชิงลบก็จะพบว่า ร้อยละ 54.7 รู้สึกว่าบุคคลรอบข้างนั้นมีความเห็นแก่ตัว อีกทั้งร้อยละ 54.7 ยังรู้สึกว่าจากการที่ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้นทำให้มีเวลาไปทำบุญที่วัดน้อยลง (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.4)

4.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของพนักงาน

4.3.1 ปัจจัยทางด้านประชากร

เมื่อทำการแยกวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านประชากรและสังคม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มพบว่า พนักงานที่ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา มีทั้งเพศชายและเพศหญิงและมีความคิดเห็นว่า ถ้าผู้ชายไปรับจ้างอย่างอื่น เช่น รับเหมาก่อสร้าง หรือรับจ้างทำงานตามบ้าน

จะสามารถหาเงินได้มากกว่าการรับจ้างในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา แต่เพศหญิงไม่สามารถทำงานหนักๆ ได้เช่นเดียวกับเพศชาย จึงนิยมที่จะมาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผามากกว่า สอดคล้องกับการสังเกตในโรงงานก็พบว่า มีพนักงานเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีอายุระหว่าง 16 ปีถึง 52 ปี ระดับการศึกษาของพนักงานพบว่า ส่วนใหญ่นั้นจะจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และประสบการณ์ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ประมาณ 5-6 ปี และระยะเวลาที่ทำงานก็ประมาณ 8 ชั่วโมงคือ เริ่มเข้าทำงานเวลา 8.00-12.00 น. แล้วพักรับประทานอาหารกลางวันประมาณ 12.30 น. ก็เริ่มทำงานในช่วงบ่าย ถึงเวลา 16.30 น. ส่วนใหญ่จะไม่เคยมีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรงใดๆ มาก่อน

ตารางที่ 4.4 แสดงความถี่ และร้อยละของภาวะสุขภาพจิตทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) ของพนักงาน

ภาวะสุขภาพจิตทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) (N = 53)	ขณะทำงานในโรงงาน		เปรียบเทียบกับก่อนมาทำงานในโรงงาน		
	จำนวน (ร้อยละ)		น้อยกว่า จำนวน (ร้อยละ)	เหมือนเดิม จำนวน (ร้อยละ)	มากขึ้น จำนวน (ร้อยละ)
1. รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นคนในชุมชนนี้	51 (96.2)		3 (5.7)	42 (79.2)	8 (15.1)
2. รู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพ	44 (83.0)		5 (9.4)	26 (49.1)	20 (37.7)
3. รู้สึกมีความมั่นคงในอาชีพ	29 (54.7)		10 (18.9)	20 (37.7)	21 (39.6)
4. รู้สึกว่าบุคคลรอบข้างมีความเห็นแก่ตัว	29 (54.7)		13 (24.5)	26 (49.1)	8 (15.1)
5. รู้สึกถูกเอาเปรียบด้านแรงงานจากนายจ้าง	23 (43.4)		13 (24.5)	23 (43.4)	6 (11.3)
6. จากการทำงานในโรงงานทำให้มีเวลาไปทำบุญที่วัดน้อยลง	29 (54.7)		20 (37.7)	20 (37.7)	1 (1.9)
7. รู้สึกรักและหวงแหนโรงงานที่ทำงานอยู่	42 (79.2)		6 (11.3)	27 (50.9)	18 (34.0)
8. รู้สึกตนเองเป็นคนมีคุณค่า	52 (98.1)		2 (3.8)	18 (34.0)	33 (62.3)

ตารางที่ 4.5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการประเมินภาวะสุขภาพมิติทางกาย มิติทางจิตใจ และมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ในสภาพก่อนและหลังการมาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ของพนักงาน

ภาวะสุขภาพ (N=53)	จำนวนพนักงาน		ค่าสถิติ
	ก่อนมาทำงานใน โรงงาน	หลังมาทำงานใน โรงงาน	
ภาวะสุขภาพมิติทางกาย			
อ่อนแอ	1	2	$\chi^2 = 3.22$ df = 2 p-value = 0.199
ปานกลาง	16	24	
แข็งแรงมาก	36	27	
รวม	53	53	
ภาวะสุขภาพมิติทางจิตใจ			
ทุกข์มาก	2	1	$\chi^2 = 0.18$ df = 2 p-value = 0.666
ปานกลาง	29	33	
สุขมาก	22	19	
รวม	53	53	
ภาวะสุขภาพมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม			
เกลียดชังกันมาก	4	7	$\chi^2 = 1.40$ df = 2 p-value = 0.495
ปานกลาง	33	34	
รักกันมาก	16	12	
รวม	53	53	

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษาดังนี้คือ จะมีอายุตั้งแต่ 16 - 52 ปี อายุเฉลี่ยประมาณ 31 ปี ร้อยละ 69.8 เป็นเพศหญิงและร้อยละ 60.4 มีสถานภาพสมรส คู่ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา รองลงมาคือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 39.6, 28.3 และ 26.4 ตามลำดับ และจะมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับโรงงานเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต่ 1 ปี สูงสุดคือ 25 ปี ซึ่งเฉลี่ยก็จะมีประสบการณ์การทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาประมาณ 4 ปี ในด้านระยะเวลาการทำงานร้อยละ 84.9 จะทำงาน

ประมาณ 8 ชั่วโมงต่อวัน มีเพียงร้อยละ 35.8 เท่านั้น ที่ยังคงทำงานล่วงเวลาอยู่ ส่วนในด้านการทำงานในแต่ละแผนกจะพบว่า แต่ละคนจะทำหน้าที่อย่างน้อย 2 แผนกขึ้นไป จากการที่ให้จัดอันดับแผนกที่ทำมากที่สุดไปน้อยที่สุดมีดังนี้คือ แผนกตกแต่งผลิตภัณฑ์ แผนกปั้นรูปผลิตภัณฑ์ หรือหล่อสินค้าดินเผา แผนกเคลือบ แผนกยกของ แผนกบรรจุหีบห่อ และแผนกเผาผลิตภัณฑ์ร้อยละ 39.6, 30.2, 11.3, 7.5, 5.7 และ 3.8 ตามลำดับ (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 แสดงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามปัจจัยทางด้านประชากร

ปัจจัยทางด้านประชากร (N=53)	ค่าทางสถิติ	
	จำนวน	(ร้อยละ)
เพศ		
ชาย	16	(30.2)
หญิง	37	(69.8)
อายุ		
16 -25 ปี	16	(30.2)
26 - 39 ปี	26	(49.0)
40 - 52 ปี	11	(20.8)
Mean = 31.09 S.D. = 8.86		
สถานภาพสมรส		
โสด	20	(37.7)
คู่	32	(60.4)
หม้าย	0	(0.0)
หย่า/ แยก	1	(1.9)
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	0	(0.0)
ระดับประถมศึกษา	21	(39.6)
ระดับมัธยมต้น	15	(28.3)
ระดับมัธยมปลาย	14	(26.4)
ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า	3	(5.7)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ปัจจัยทางด้านประชากร (N=53)	ค่าทางสถิติ	
	จำนวน	(ร้อยละ)
แผนกงาน		
แผนกปั้นรูป	16	(30.2)
แผนกเคลือบ	6	(11.3)
แผนกตกแต่ง	21	(39.6)
แผนกเผา	3	(5.7)
แผนกบรรจุ	3	(5.7)
แผนกยกของ	3	(5.7)
ระยะเวลาการทำงาน		
0-5 ปี	46	(68.8)
5-10 ปี	5	(9.4)
มากกว่า 10 ปี	2	(3.8)
Mean = 3.72	S.D. = 3.87	
เวลาในการทำงาน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8 ชั่วโมง	46	(86.8)
มากกว่า 8 ชั่วโมง	7	(13.2)
Mean = 8.21	S.D. = 0.72	
การทำงานล่วงเวลา		
ทำ	19	(35.8)
ไม่ทำ	34	(64.2)

4.3.2 ปัจจัยด้านสังคม

ในด้านปัจจัยทางสังคมผู้ถูกสัมภาษณ์ระบุตรงกันว่า ในสภาพการทำงานในโรงงานนั้นมีการอยู่ด้วยกันแบบที่แบบน้องจะช่วยเหลือกันทำงาน และส่วนใหญ่พนักงานจะเป็นคนในบ้านชมพู ซึ่งรู้จักและคุ้นเคยกันมาก่อน บางคนก็เป็นญาติกัน การทำงานจึงไม่ค่อยมีการแก่งแย่งหรือมีความขัดแย้งกัน ขณะที่ทำงานนั้นพนักงานจะมีการพูดคุยกันได้ และจากการทำงานในโรงงานยังไม่เคยมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรองรับช่วยเหลือกลุ่มของพนักงานที่มีปัญหา อีกทั้งไม่เคยมี

การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างพนักงานด้วยกันเลย พนักงานบางคนที่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอก็จะแก้ปัญหาภายในครอบครัวของตนเอง เช่น อาจกู้ยืมเงินจากกองทุนที่มีในหมู่บ้านแล้วผ่อนชำระทีหลัง และส่วนใหญ่พนักงานจะไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพเลย ดังมีผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงปัจจัยทางสังคมดังนี้

“...บางครั้งเงินที่เหลือก็ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนก็แก้ปัญหาโดยการกู้เงินฉุกเฉินของหมู่บ้านซึ่งเป็นเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน”

“ไม่มีกลุ่มของพนักงานหรอก ถ้ามีปัญหา ก็แก้ปัญหาของใครของมัน”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของตนเองตามลำดับดังนี้ เรื่องการป้องกันอันตรายจากการทำงาน ได้รับร้อยละ 79.2 โดยร้อยละ 22.6 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ เรื่องประโยชน์ของการออกกำลังกาย ได้รับร้อยละ 75.5 ซึ่งร้อยละ 39.6 จะได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ เรื่องการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยได้รับร้อยละ 67.9 โดยร้อยละ 35.8 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ เรื่องการรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาดได้รับร้อยละ 83.0 โดยร้อยละ 32.1 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท ได้รับร้อยละ 90.6 โดยร้อยละ 43.4 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ เรื่องตรวจสุขภาพประจำปีได้รับร้อยละ 52.8 เรื่องการงดสูบบุหรี่ สุรา ยาเสพติด การพนันและการสำส่อนทางเพศได้รับร้อยละ 94.3 ซึ่งร้อยละ 58.5 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดเรื่องโทษของสารเสพติดได้รับร้อยละ 94.3 โดยร้อยละ 60.4 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์เรื่องระยะเวลาการนอนหลับที่เพียงพอและดีต่อสุขภาพได้รับร้อยละ 73.6 โดยร้อยละ 43.4 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เรื่องการกินอาหารสุกสะอาดปราศจากสารอันตรายและการหลีกเลี่ยงอาหารสีฉูดฉาดได้รับร้อยละ 84.9 โดยร้อยละ 52.8 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด การล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังขับถ่ายได้รับร้อยละ 96.2 โดยร้อยละ 58.5 ได้รับข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.7) และร้อยละ 60.4 ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมรวมกันในกลุ่มพนักงาน ในกรณีที่พนักงานได้รับความเดือดร้อน ร้อยละ 73.6 มักจะได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนพนักงานด้วยกัน (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.8)

4.3.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ในด้านค่าแรงที่พนักงานได้รับนั้นผู้ถูกสัมภาษณ์ระบุตรงกันว่า ส่วนใหญ่ได้ค่าแรงค่อนข้างต่ำคือ จะได้ค่าแรงตั้งแต่ 80-120 บาทต่อวันต่อคน โดยเจ้าของโรงงานนั้นจะพิจารณาเพิ่มค่าแรงให้ทุกปี ปีละ 5 บาท ดังนั้นพนักงานจะมีเฉลี่ยรายได้ของครอบครัวประมาณ 3,000- 4,500 บาทต่อเดือน บางคนก็ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือน โดยเฉพาะคนที่มีครอบครัว และมีบุตรที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเรียนหนังสือซึ่งจะทำให้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ก็จะมีการแก้ปัญหาโดย

การกู้ยืมกองทุนพัฒนาหมู่บ้านซึ่งเขาจะให้ยืมครั้งละ 3,000 บาทโดยให้มีการผ่อนชำระให้หมดภายใน 5 เดือน บางคนทำงานคล่องก็แก้ปัญหาโดยการไม่รับค่าจ้างเป็นรายวัน แต่จะเหมาชิ้นงาน เช่น เหมาวาดหรือพ่นสีผลิตภัณฑ์ หรือเหมาตกแต่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งนายจ้างจะจ่ายตามจำนวนชิ้นที่พนักงานทำได้ในแต่ละวันนั้น โดยค่าจ้างในแต่ละชิ้นนั้นก็ขึ้นอยู่กับขนาดของผลิตภัณฑ์ราคาจ้างเริ่มต้นที่ 2 สตึง ถึงราคา 7 บาทต่อชิ้น ซึ่งเฉลี่ยแล้วพนักงานก็จะทำได้ประมาณวันละ 120 -300 บาทก็จะทำให้พนักงานนั้นมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิมได้

ตารางที่ 4.7 แสดงความถี่และร้อยละ จำแนกตามการได้รับข้อมูลข่าวสารของพนักงาน

การได้รับข้อมูลข่าวสาร (N = 53)	ได้รับ	ไม่ได้รับ	แหล่งข้อมูลที่ได้รับสูงสุด	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	แหล่งข้อมูล	ร้อยละ
1. การป้องกันอันตรายจากการทำงาน	42 (79.2)	11 (20.8)	โทรทัศน์	22.6
2. ประโยชน์ของการออกกำลังกาย	40 (75.5)	13 (24.5)	โทรทัศน์	39.6
3. การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย	36 (67.9)	17 (32.1)	โทรทัศน์	35.8
4. การรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด	44 (83.0)	9 (17.0)	โทรทัศน์	32.1
5. การป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท	48 (90.6)	5 (9.4)	โทรทัศน์	43.4
6. ตรวจสุขภาพประจำปี	28 (52.8)	25 (47.2)	โทรทัศน์	18.9
7. การงดสูบบุหรี่ สุรา ยาเสพติด การพนันและการสำส่อนทางเพศ	50 (94.3)	3 (5.7)	โทรทัศน์	58.5
8. โทษของสารเสพติด	50 (94.3)	3 (5.7)	โทรทัศน์	60.4
9. ระยะเวลาการนอนหลับที่เพียงพอและดีต่อสุขภาพ	39 (73.6)	14 (26.4)	โทรทัศน์	43.4

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

การได้รับข้อมูลข่าวสาร (N = 53)	ได้รับ	ไม่ได้รับ	แหล่งข้อมูลที่ได้รับสูงสุด	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	แหล่งข้อมูล	ร้อยละ
10.การกินอาหารสุกสะอาด ปราศจากสารอันตรายและ หลีกเลี่ยงอาหารสีจืดจาง	45 (84.9)	8 (15.1)	โทรทัศน์	52.8
11.การล้างมือให้สะอาดก่อน กินอาหาร และ หลังขับถ่าย	51(96.2)	2(3.8)	โทรทัศน์	58.5

ตารางที่ 4.8 แสดงความถี่และร้อยละ จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน

ปัจจัยด้านสังคม (N = 53)			ค่าทางสถิติ
			จำนวน (ร้อยละ)
การรวมกลุ่มของพนักงาน	มี		21 (39.6)
	ไม่มี		32 (60.4)
การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนพนักงาน	ได้รับ		39 (73.6)
	ไม่ได้รับ		1 (1.9)
	ไม่เคยเดือดร้อน		13 (24.5)

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาพบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในอาชีพรับจ้างในโรงงาน เนื่องจากว่า ช่วยให้มีเงินหมุนเวียนใช้ตลอด มีเงินมาจุนเจือในครอบครัวได้ ทำให้เงินไม่ค่อยขาดมือ ถ้าเปรียบเทียบกับชีวิตความเป็นอยู่ของพนักงานก่อนที่จะมาทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผากับปัจจุบันซึ่งกำลังทำงานอยู่ในโรงงาน ผู้ร่วมการสนทนากลุ่มให้ข้อคิดเห็นว่า จากการสังเกตสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพนักงานในระยะหลังนั้นพบว่า ส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าสภาพก่อนมาทำงานในโรงงานมาก สามารถที่จะนำเงินไปซื้อของหรือบางคนก็ผ่อนชำระอุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกไว้ใช้ในบ้านได้ เช่น รถมอเตอร์ไซด์ ที่วีดูเอ็น ดังมีผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงภาวะทางเศรษฐกิจของพนักงานดังนี้

“...ก็ดีนะ ช่วยให้มีเงินหมุนเวียน จุนเจือในครอบครัวดี เงินไม่ขาดมือ และทำให้มีงานทำตลอด ทำได้เรื่อยๆ”

“...เท่าที่สังเกตก็ดีขึ้นนะ เพราะเขามีอาชีพ มันก็ต้องดีขึ้นเมื่อก่อนไม่มีรถขับ เดียวนี้มีรถเครื่องใหม่ เพราะเขามีรายได้ดีขึ้น วันหนึ่งเฉลี่ยประมาณ 200- 300 บาท เทียบ กับเมื่อก่อน ได้วันละไม่กี่บาท ยิ่งถ้าवादเป็น รายได้ก็เพิ่มอีกเดือน ก็ประมาณ 7-8 พัน บางคราวด้วย เผาเตาด้วย รายได้ก็เพิ่มขึ้นอีก เป็นหมื่นกว่าบาท สบาย...ผ่อนได้สบาย”

“...ได้ไม่เท่ากันหรอก พี่นุชได้ 90 พี่ยุพินได้ 85 พี่พัชรีได้ 90 บาท”

“...อาจจะเป็นเพราะว่าที่ทำงานให้เขาได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะเมื่อก่อนต้องไปรับลูกจากโรงเรียนด้วย เขาก็เลยให้เท่านี้ นี่ 85 เพิ่งขึ้นให้ได้ไม่นานนี้เองนะยังไม่ถึงปีเลยเมื่อก่อนแรกๆ ได้ 75 บาท”

“...สูงสุดที่ได้ตอนนี้ก็ 100 บาทต่อวันเขาเป็นผู้ชาย ที่เขาได้วันละ 100 บาทนั้นเขาทำทุกอย่างนะ ยกแก๊ส เผาเตา และหล่อพิมพ์ เขาก็เลยให้ค่าแรงมากหน่อย”

“...ทำไมไม่ได้หรอกเพราะบางที่มันเป็นงานผู้ชายเช่นยกแก๊ส เผาเตาอย่างนี้ เราไม่มีความชำนาญ อีกร้อยกก็กลัวแก๊สระเบิดด้วย”

“ตอนเข้ามาทำงานที่นี่ใหม่ๆ ได้ค่าแรง วันละ 90 บาท ป้าเจ้าของ เขาก็เพิ่มให้ทุกปีๆละ 5 บาท จนถึงตอนนี้ก็ได้วันละ 120 บาท หยุดวันอาทิตย์ หนึ่งวัน”

“...ก็ไม่ค่อยเพียงพอเท่าไร เพราะต้องส่งลูกเรียนหนังสือด้วย อีก หนึ่งคน ก็เลยต้องรับเหมาจ้างงานมาทำโดยการดูแลเผาเตา และหามาพ่นสี ก็ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อเดือนก็ประมาณ 4,000- 4,500 บาท ก็ช่วยแก้ปัญหาไปได้บ้าง”

“ปัจจุบันรับเหมาวาดเซรามิค (เครื่องปั้นดินเผา) นับเป็นรายขึ้น ขึ้นละประมาณ 50 สตางค์ รายได้ต่อวัน ก็ประมาณ 100-150 บาท เฉลี่ยต่อเดือนก็ประมาณ 4,000 บาท แบ่งใช้สำหรับภายในครอบครัวประมาณ 2,000 บาท ที่เหลือก็ใช้จ่ายส่วนตัว บางครั้งเงินที่เหลือก็ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่อเดือน ก็แก้ปัญหาโดยการกู้เงินฉุกเฉินของหมู่บ้านซึ่งเป็นเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้านโดยยืมได้ครั้งละ 3,000 บาท ผ่อนชำระภายใน 5 เดือน ซึ่งขณะนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์ยังคงมีหนี้สินส่วนนั้นอยู่”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ พบว่าพนักงานร้อยละ 52.8 ที่คิดว่า ค่าแรงที่ได้ในปัจจุบันนั้นเหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ และร้อยละ 45.3 ที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ (รายละเอียดในตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 แสดงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามรายได้ของพนักงาน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		ค่าทางสถิติ
(N = 53)		จำนวน (ร้อยละ)
ค่าแรงที่ได้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ	เหมาะสม	28 (52.8)
	ไม่เหมาะสม	25 (47.2)
ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเมื่อเทียบกับรายได้	ไม่เพียงพอ	17 (32.1)
	เพียงพอไม่เหลือเก็บ	24 (45.3)
	เหลือเก็บ	12 (22.6)

4.3.4 ปัจจัยด้านบริการสุขภาพ

ในแง่ของบริการทางด้านสุขภาพที่พนักงานได้รับนั้นพบว่า ในโรงงานนั้นไม่มียาสามัญประจำบ้าน สำหรับพนักงานใช้บริการในกรณีเจ็บป่วยเล็กน้อยฉุกเฉิน เช่น ได้รับการบาดเจ็บ หรือได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน พนักงานจะแก้ปัญหาเองโดยการซื้อยาจากร้านขายยาทั่วไปมารับประทานเอง กลุ่มพนักงานนั้นมีความต้องการที่จะให้เจ้าของโรงงานมียาสามัญประจำบ้านสำหรับพนักงาน พนักงานส่วนใหญ่ก็มีบัตรประกันสังคม แต่จะพบว่าพนักงานจะไปใช้บริการการรักษาที่โรงพยาบาลหรือคลินิกที่เข้าร่วมกับโครงการบัตรประกันสังคม สอบถามเหตุผลก็เนื่องมาจากว่าคิดว่าตนเองมีการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย ซื้อยามารับประทานเองก็หายได้ และอีกประการหนึ่งก็คือ กลัวแพทย์จะบอกมีการเจ็บป่วยมากเลยไม่ไป นอกจากว่าจะมีการเจ็บป่วยมากจนทนไม่ไหวถึงจะไปพบแพทย์ ที่ผ่านมามีพนักงานจะไม่ได้มีการตรวจสุขภาพประจำปีจะได้ตรวจเฉพาะที่ทางหน่วยงานสาธารณสุขแจ้งไปให้ตรวจเท่านั้น เช่น ตรวจมะเร็งปากมดลูก ดังมีผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงปัจจัยทางด้านบริการสุขภาพดังนี้

“ไม่มียาสามัญประจำบ้านไว้ให้กับพนักงานนะ ส่วนใหญ่พวกเราก็จะซื้อยามากินเอง”

“...ก็อยากให้มีนะ เพราะว่าเรามีบาดแผลเล็กๆน้อยๆ หรือปวดหัว ก็จะได้ยามากินเลย ไม่ต้องออกไปซื้อ แต่มันก็ไม่มีมานานตั้งแต่แรกแล้วนะ”

“ก็จะไปตรวจหรือรักษากับ โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ทุกคนเป็นสมาชิกบัตรประกันสังคม ทางเจ้าของโรงงานจะหักเงินของพนักงานไปทุกเดือน

“ไม่มีมีการตรวจสุขภาพประจำปีนะ แต่จะมีก็มีการตรวจมะเร็งปากมดลูกเท่านั้น ซึ่งก็ตามที่สาธารณสุขเขาสั่งมาให้ตรวจทุกคน”

“ทุกคนมีบัตรประกันสังคมกันทุกคน แต่ไม่ค่อยได้ไปใช้บริการเพราะ กลัวจะเป็นมาก
ซื้อยามากินเองสะดวกกว่า ยาที่ซื้อก็เป็นพวดยาแก้แพ้ ยาแก้ปวด แก้ไขนี้แหละ”

“...บางครั้งที่เกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยเล็กน้อยๆทางโรงงานไม่ค่อยมียาให้ให้หรือ
ส่วนใหญ่จะซื้อยามากินเองตลอด บางที่ต้องเดินไปซื้อยาที่ร้านค้าข้างนอกมากินแล้วก็
กลับมาทำงานต่อ”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษาสอดคล้องกันพบว่า พนักงานส่วนใหญ่
ร้อยละ 71.7 จะมีบัตรประกันสังคม และร้อยละ 24.5 พบว่า ถ้าหากเกิดการเจ็บป่วยของร่างกาย ก็
ใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตร 30 บาทรักษาทุกโรค) ร้อยละ 1.9 จ่ายเงินในการรักษา
เองทั้งหมด และอีกร้อยละ 1.9 นั้นจะเลือกที่รักษาด้วยยาสมุนไพร ซึ่งในปีที่ผ่านมาพบว่าส่วนใหญ่
ร้อยละ 75 นั้นจะไม่เคยได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี และยังพบว่าร้อยละ 41.5 โรงงานจะไม่
มีอาสาสมัครประจำบ้านในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับพนักงาน และพบว่าร้อยละ 75.5 นายจ้าง
มีถุงมือให้พนักงาน และร้อยละ 77.4 นายจ้างมีผ้าปิดปากเพียงพอสำหรับพนักงานไว้ใส่ป้องกัน
อันตรายขณะทำงาน (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 แสดงความถี่และร้อยละ จำแนกตาม การได้รับบริการสุขภาพของพนักงาน

แหล่งสิทธิการรักษาพยาบาล/การตรวจร่างกาย (N = 53)	ค่าทางสถิติ	
	จำนวน	(ร้อยละ)
บัตรประกันสังคม	38	(71.7)
บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า	13	(24.5)
นายจ้าง	0	(0.0)
จ่ายเงินเอง	1	(1.9)
อื่นๆ	1	(1.9)
การตรวจร่างกายประจำปี	ได้ตรวจ	13
	ไม่ได้ตรวจ	40
การวัดความดันโลหิต	ได้ตรวจ	13
	ไม่ได้ตรวจ	40
การตรวจปีสสาวะ	ได้ตรวจ	32
	ไม่ได้ตรวจ	21

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

แหล่งสิทธิการรักษาพยาบาล/การตรวจร่างกาย (N = 53)		ค่าทางสถิติ	
		จำนวน	(ร้อยละ)
การซึ้่งนำหนัก/วัดส่วนสูง	ได้ตรวจ	49	(92.3)
	ไม่ได้ตรวจ	4	(7.7)
การตรวจเอกซเรย์ปอด	ได้ตรวจ	12	(23.1)
	ไม่ได้ตรวจ	41	(76.9)
โรงงานมีการให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	ไม่มี	22	(41.5)
	มีไม่เพียงพอ	17	(32.1)
นายจ้างมีถุงมือบริการขณะทำงาน	มีเพียงพอ	14	(26.4)
	ไม่มี	9	(17.0)
นายจ้างมีผ้าปิดปากปิดจมูกขณะทำงาน	มีไม่เพียงพอ	4	(7.5)
	มีเพียงพอ	40	(77.5)
นายจ้างมีผ้าปิดปากปิดจมูกขณะทำงาน	ไม่มี	9	(17.0)
	มีไม่เพียงพอ	3	(5.7)
	มีเพียงพอ	41	(77.4)

4.3.5 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

บ้านชมพูมีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่ 2 โรงตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน หรือตั้งอยู่กลางชุมชน และอีกโรงจะตั้งอยู่ตอนท้ายหมู่บ้านที่เป็นอาณาเขตติดต่อของหมู่บ้านลำปางกลาง (ตะวันออก) หมู่ที่ 11 ลักษณะโรงงานจะเป็นโรงงานขนาดเล็ก มีพนักงานประจำที่ทำงานประมาณ 10-15 คนต่อโรง และพนักงานส่วนใหญ่จะเป็นคนในหมู่บ้านชมพู จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่าพื้นที่ในโรงงานนั้นค่อนข้างแคบในแต่ละจุดที่พนักงานทำงานในแต่ละแผนกนั้นจะอยู่ใกล้กันมาก และที่สำคัญมากที่สุดคือ เตาเผาเครื่องปั้นดินเผานั้นจะอยู่ใกล้พนักงานที่ทำงานแผนกอื่นๆมาก มีการวางของไม่เป็นระเบียบ สภาพของอากาศภายใน โรงงานนั้นจะมีฝุ่นมาก จากการสัมผัสกลุ่มตัวอย่างพบว่า ห้องน้ำที่จัดสำหรับพนักงานนั้นก็มียังพอ แสงสว่างในที่ทำงานก็มีเพียงพอ แต่บรรยากาศในการทำงานค่อนข้างร้อน เจ้าของโรงงานก็จัดพัดลมให้ แต่เปิดมากไม่ค่อยได้เนื่องจากในโรงงานมีฝุ่นมาก โรงงานใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงในการเผาเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะมีท่อต่อจากแก๊สไปที่เตาเผาอีกที จำนวนแก๊สที่ใช้ในการเผาแต่ละครั้งนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเตาว่าเป็นเตาเล็ก

หรือเตาใหญ่ ถ้าเป็นเตาเล็กก็ใช้ประมาณ 1-2 ถึง แต่ถ้าเป็นเตาใหญ่ก็ใช้แก๊สประมาณ 2-3 ถึง ในการเผาแต่ละครั้ง ขณะที่กำลังเผาอยู่นั้นจะมีพนักงานที่ทำหน้าที่อยู่หน้าเตาเผาคอยเช็คแก๊สและอุณหภูมิอยู่ตลอด อย่างน้อยชั่วโมงละ 1 ครั้ง ซึ่งถ้าพบว่าแก๊สถึงไหนใกล้จะหมดก็就会有การต้มถึงแก๊สร่วมด้วย เพื่อที่จะได้เพิ่มแรงดันแก๊สให้ได้แรงดันที่เหมาะสมในการเผาเตา

การกำจัดของเสียของโรงงาน ส่วนใหญ่จะทิ้งลงในท่อระบายน้ำในโรงงานให้ซึมลงไปได้ดิน แต่ไม่ได้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยออกจากโรงงาน น้ำเสียส่วนใหญ่จะเป็นจากน้ำล้างดินจากการตกแต่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งดินขาวดังกล่าวมีส่วนผสมของโซเดียม จากการสังเกตถึงโซเดียม จะอยู่ในถังเกลลอนสีดำ ไม่มีฉลาก นอกจากนั้นจะมีน้ำจากการล้างฟุ้งกันสี น้ำล้างมือหรือน้ำจากการล้างถังเคลือบผลิตภัณฑ์ ที่จะมีการทิ้งในท่อระบายน้ำในโรงงาน ดังมีผู้กล่าวถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพดังนี้

“...การต้มแก๊สเขาก็จะต้มอันที่จะหมักก่อน โดยจะรู้จากการที่ดูจากเกจวัดแรงดันแก๊ส เขาก็จะมีการต้มแก๊สเพื่อให้มีการเพิ่มแรงดัน สามารถใช้ต่อ ได้จนหมด”

“...แก๊สนี้มันจะเหม็นเป็นช่วงๆนะ เช่นเป็นช่วงที่เปิดแก๊สใหม่ๆ กับช่วงที่มีการลับเปลี่ยนถังแก๊ส ถ้าเหม็นทีก็ปวดศีรษะเหมือนกัน)”

“ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องควันเสียนะ เพราะว่ามันจะมีปล่องควันอยู่ข้างบน ก็ไม่รู้ว่ามันลอยไปทางไหนเหมือนกัน แต่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเหม็น”

“อากาศขณะทำงานมันก็ไม่อึดอัดนะ เพราะไม่ได้ก่อบเหมือนโรงงานอื่น ก็พอมืออากายถ่ายเท ส่วนเรื่องอากาศร้อนก็เป็นปกติตามอุณหภูมิบ้านเรา”

“แสงสว่างที่ที่ทำงานอยู่ก็เพียงพอกับการทำงานคะ”

“...สีที่ใช้ตอนนี้เป็นสีสำเร็จ ลักษณะจะเป็นผง ซึ่งจะต้องนำมาผสมน้ำเองตามสัดส่วนที่กำหนด แล้วก็นำมาใส่อุปกรณ์พ่นสีใช้ได้เลย สีที่ใช้ก็ไม่มีการกลั่นหรือเวลาใช้ล้างออกได้ง่าย ไม่ค่อยเหมือนสีน้ำมันหรือสีพวกนั้นล้างออกยาก และมีกลิ่นเหม็นมาก” (พูดพร้อมกับชี้กระป๋องของสีที่ใช้ผสมในการพ่นผลิตภัณฑ์ซึ่งวางอยู่ข้างๆให้ดู)

“ก็มีฝุ่นบ้าง ส่วนมากก็จะใช้ผ้าปิดจมูก อย่างอื่นก็ไม่ค่อยมีอะไร ควันก็ไม่ค่อยมี เนื่องจากว่าใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงแล้ว ไม่เหมือนเมื่อก่อนใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง จะมีควันหรือเขม่ามากแต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่ทำแบบนั้นแล้ว”

“มีกลิ่นแก๊สนี้แหละคะ เพราะมักจะส่งกลิ่นเหม็นพอสมควรเวลาที่เผาผลิตภัณฑ์”

“ขณะทำงานนี้ ร้อนสิ หลังคามุงสังกะสีอีกต่างหาก พัดลมก็ไม่มี ถ้าเปิดฝุนก็จะคูลิ่ง”

“...จะเอาไปผสมน้ำใหม่ ซึ่งจะผสมโซเดียมเข้าไปและนำไปปั่นในเครื่องจากนั้นก็นำกลับมาใช้ต่อ”

“เนื่องจากว่าแก๊สที่ใช้ในนั้นใกล้จะหมดก็เลยใช้วิธีการต้มแก๊สเพื่อให้แรงดันแก๊สขึ้นไปข้างบน จะช่วยให้ใช้แก๊สจนหมดถึง (ใช้แก๊สชื่อหมอค จนบ่อเหลือแก๊สแม้แต่เม็ดเดียวถึงหกร้อยปาย ใช้มันชื่อเกลี้ยงไปเลย) พอหมดก็จะใช้ถังใหม่เปลี่ยนไปเลย”

“ก็เททิ้งที่พื้น ตรงนี้แหละ บางครั้งน้ำล้างดินก็เททิ้งในบ่อเกรอะที่ขุดไว้ตรงนี้แหละ เดียวมันก็จะซึมลงไปตามพื้นดินและแห้งไปเอง”

จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณพบผลสอดคล้องกันพบว่า ในโรงงานนั้นมีฝุ่นกระจายอยู่ในอากาศบ้างเล็กน้อย สภาพพื้นที่ในที่ทำงานนั้นมีความเหมาะสมกับการทำงานคือ มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบเรียบร้อยดี และลักษณะของอุณหภูมิในที่ทำงานนั้นพบว่า ก่อนข้างร่อนนอกจากนั้นยังพบว่า ในที่ทำงานนั้นมีแสงสว่างเพียงพอกับการทำงานพบร้อยละ 64.2, 43.4, 66.0, 75.5 และ 90.6 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ร้อยละ 98.1 มีความเห็นว่าโรงงานมีห้องน้ำบริการไม่เพียงพอกับจำนวนพนักงาน อีกทั้งมีร้อยละ 77.4 ที่พบว่า บรรยากาศในที่ทำงานนั้นส่งกลิ่นเหม็นรบกวนขณะทำงานบ้างเล็กน้อย ในด้านการกำจัดของเสียของโรงงานโดยเฉพาะน้ำจากการล้างสี น้ำจากการล้างฟองน้ำ หรือน้ำจากการล้างถังเคลือบผลิตภัณฑ์ นั้นโรงงานได้มีวิธีการกำจัดของเสียหลายวิธี ซึ่งวิธีที่นิยมมากที่สุดคือ มีการกำจัดของเสียโดยการทิ้งลงท่อระบายน้ำ รองลงมาคือ มีการกำจัดของเสียโดยการทิ้งลงบ่อเกรอะในบริเวณโรงงาน มีเพียงส่วนน้อยที่มีการทิ้งลงในบ่อบำบัดน้ำเสียร้อยละ 66.0, 15.1 และ 5.7 ตามลำดับ (ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 แสดงความถี่และร้อยละ จำแนกตามสภาพแวดล้อมของโรงงาน

สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (N=53)		ค่าทางสถิติ
		จำนวน (ร้อยละ)
ฝุ่นในที่ทำงาน	ไม่มี	19 (35.8)
	มีบ้างเล็กน้อย	33 (64.2)
	มีมาก	0 (0.0)
บรรยากาศในที่ทำงานส่งกลิ่นเหม็นรบกวน	ไม่มี	11 (20.8)
	มีบ้างเล็กน้อย	41 (77.4)
	มีมาก	1 (1.9)
ลักษณะพื้นที่มีความเหมาะสมกับการทำงาน	ดีอึดคับแคบ	13 (24.5)
	เหมาะสมดี	23 (43.4)
	กว้างขวาง	17 (32.1)

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (N=53)		ค่าทางสถิติ จำนวน (ร้อยละ)
ห้องน้ำบริการสำหรับพนักงาน	ไม่มี	1 (1.9)
	มีไม่เพียงพอ	52 (98.1)
	มีเพียงพอ	0 (0.0)
การจัดสถานที่เป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบ เรียบร้อย	ไม่เป็นระเบียบ	34 (34.0)
	เป็นระเบียบดี	35 (66.0)
มีละอองสีกระจายในอากาศ	ไม่มี	32 (60.4)
	มีบ้างเล็กน้อย	20 (37.7)
	มีมาก	1 (1.9)
สีที่ใช้ในการตกแต่งส่งกลิ่นรบกวน	ไม่เหม็น	16 (30.2)
	เหม็นบ้างเล็กน้อย	29 (54.7)
	เหม็นมาก	8 (15.1)
ลักษณะอุณหภูมิในที่ทำงาน	ร้อนมาก	9 (17.0)
	ค่อนข้างร้อน	40 (75.5)
	เย็นสบายดี	4 (7.5)
แสงสว่างในที่ทำงาน	ไม่เพียงพอ	5 (9.4)
	เพียงพอ	48 (90.6)

4.3.6 ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพของพนักงานที่ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา นั้น พบว่าส่วนใหญ่พนักงานจะไม่ใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการทำงานขณะทำงาน เช่น ถุงมือหรือผ้าปิดปากปิดจมูก สอบถามเหตุผลพบว่า เนื่องจากว่าไม่ถนัด ซึ่งเดิมที่ทางเจ้าของโรงงานก็เคยจัดถุงมือไว้ให้พนักงานแต่ก็ไม่มีการใส่ เนื่องจากว่าทำให้ทำงานไม่สะดวก ส่วนในด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลพบว่า ส่วนใหญ่ได้รับประทานอาหารตรงเวลาทุกมื้อ มีการล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหารทุกครั้ง แต่จะล้างด้วยน้ำสะอาดไม่ได้ล้างด้วยสบู่ เนื่องจากคิดว่าการล้างมือด้วยน้ำสะอาดเพียงอย่างเดียวก็สามารถกำจัดสิ่งสกปรกได้ ด้านการพักผ่อนพบว่า มีการพักผ่อนติดต่อกันอย่างน้อย 8 ชั่วโมงต่อวัน ด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั้นพบว่า พนักงานส่วนใหญ่ทั้งเพศ

ชายและหญิงจะไม่สูบบุหรี่ ส่วนการดื่มสุรานั้นเพศชายอาจจะมีการดื่มบ้างนานๆครั้ง ด้านการออกกำลังกายนั้น ส่วนใหญ่กล่าวว่า จะพยายามแบ่งเวลาไปออกกำลังกายโดยเฉพาะตอนเย็นของวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ก็จะเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายกับคนในชุมชน และให้เหตุผลว่าการออกกำลังกายเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ร่างกายแข็งแรงพักกลับได้ดีขึ้น และสามารถรับประทานอาหารได้มากขึ้น ดังมีผู้กล่าวถึงปัจจัยทางด้านพฤติกรรมสุขภาพดังนี้

“ส่วนใหญ่เขาจะมีการออกกำลังกาย ซึ่งมีการออกทุกวัน”

“ก่อนรับประทานอาหารจะล้างมือก่อนทุกครั้ง พอไปถึงบ้านก็ล้างอีกที”

“ล้างน้ำเปล่าคะ”

“ความจริงก็อยากใส่ถุงมืออะ แต่มันไม่ถนัดมือ ก็เลยต้องทำแบบนี้ต่อไปนะแหละ”

“ไม่สูบบุหรี่ แต่เหล้าก็ดื่มบ้างเป็นบางครั้ง ไม่บ่อยเท่าไร”

“ในการเคลือบนั้นก็ใช้มือหยิบเครื่องปั้นดินเผาที่ได้รับการตกแต่งเรียบร้อยแล้วลงไปเคลือบที่น้ำเคลือบที่เตรียมไว้ ก็ใช้มือเปล่าๆ นี่แหละ ก็จับที่มุมใดมุมหนึ่งซุบลงไป แล้วก็เปลี่ยนมาจับอีกด้านซุบลงไปอีก”

“...สุรามีการดื่มอยู่บ้างเมื่อหลังจากเลิกงาน ไปรับจ้างตอนเย็นเลิกงานก็ดื่มสุรากับคนดื่มส่วนใหญ่เป็นแรงงานรับจ้างรายวัน ดื่มกันตามร้านค้าหรือที่บ้าน”

“...การออกกำลังกาย หมู่บ้านมีการออกกำลังกาย มีการเต้น มีผลดีทำให้ไม่เจ็บป่วย มีภูมิคุ้มกันที่ดี เด็ก วัยรุ่น ก็มาเต้น ไม่มีการมั่วสุม เล่นกีฬา เตะบอล เล่นบาสเกตบอล เต้นแอโรบิค ผู้สูงอายุมีการรำไม้พอง กลุ่มที่ไปทำงานตามโรงงานก็มาร่วมการออกกำลังกาย เพราะการออกกำลังกายเริ่ม 1 ทุ่ม ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุที่รำไม้พองจะเริ่มก่อน 1 ทุ่ม มีการรำทุกวัน”

“เวลาทำงานที่ไม่ปิดจุกมันอึดอัด ไม่ค่อยชอบใส่ทำอะไร”

จากการศึกษาเชิงปริมาณพบผลการศึกษเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของพนักงานในโรงงานนั้นสอดคล้องกันพบว่า ด้านการปฏิบัติพฤติกรรมขณะทำงานนั้น ส่วนใหญ่พนักงานร้อยละ 60.4 ไม่ได้สวมถุงมือขณะทำงาน และมีเพียงร้อยละ 39.6 ที่สวมถุงมือขณะทำงานแต่ก็ปฏิบัติกันมาครั้งคือ ร้อยละ 5.7 การใช้ผ้าปิดปากขณะทำงานก็เช่นกันพบว่า มีเพียงร้อยละ 58.5 ที่ได้ปฏิบัติขณะทำงานแต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 74.2 ก็ปฏิบัติกันมาครั้ง และยังพบว่าทุกคน (100%) นั้นมีการล้างมือทุกครั้งหลังจากเสร็จงาน และมีร้อยละ 56.6 ที่ไม่รับประทานอาหารหรือขนมขณะทำงาน ด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลนั้น พนักงานร้อยละ 98.1 รับประทานอาหารตรงเวลาทุกครั้ง และร้อยละ 96.2 จะมีการล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร สำหรับการพักผ่อนต่อวันพบว่า ทุกคน (100%) นั้นได้มีการพักผ่อนติดต่อกันอย่างน้อยวันละ 6-8 ชั่วโมง ด้านการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

พบว่า มีเพียงร้อยละ 34 เท่านั้นที่ดื่มสุรา แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.8 จะมีการดื่มนานๆครั้ง และมีบางคนคือ ร้อยละ 15.1 ที่ยังมีการสูบบุหรี่อยู่ โดยจะมีการสูบบุหรี่ครั้งร้อยละ 62.5 ด้านการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังนั้นพบว่า ร้อยละ 81.1 ไม่ได้ดื่มเครื่องดื่มชูกำลังนอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างนั้นมีการรับประทานอาหารทั้งที่เป็นประโยชน์และโทษต่อร่างกายอยู่คือ มีการรับประทานผัก ร้อยละ 98.1 ผลไม้ (100%) ไข่ร้อยละ 96.2 ดื่มนมร้อยละ 81.1 เนื้อสัตว์ (100%) อาหารหมักดอง ร้อยละ 84.9 และอาหารสุกๆดิบๆ เช่น ลาบเลือด ปลาจ่อม ส้า ซึ่งพบร้อยละ 52.8 อีกทั้งส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.6 ก็มีการออกกำลังกายร่วมด้วย (ตั้งรายละเอียดในตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 แสดงร้อยละ จำแนกตามลักษณะพฤติกรรมสุขภาพและความถี่ในการปฏิบัติ

ลักษณะพฤติกรรมสุขภาพ (N=53)	การปฏิบัติ		ความถี่ในการปฏิบัติ		
	ทำ	ไม่ทำ	นานๆครั้ง	บ่อยครั้ง	ทุกครั้ง
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		
การปฏิบัติขณะทำงาน					
1. สวมถุงมือขณะทำงาน	21 (39.6)	32 (60.4)	45 (85.7)	5 (9.5)	3 (4.8)
2. ใช้ผ้าปิดปากขณะทำงาน	31 (58.5)	22 (41.5)	39 (74.2)	10 (19.4)	4 (6.5)
3. ล้างมือทุกครั้งเมื่อเสร็จจากการทำงาน	52 (98.1)	1 (1.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	53 (100.0)
4. รับประทานอาหาร/ขนมขณะทำงาน	23 (43.4)	30 (56.6)	24 (43.5)	21 (39.1)	8 (17.4)
สุขอนามัยส่วนบุคคล					
5. ล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร	51 (96.2)	2 (3.8)	0 (0.0)	2 (2.0)	51 (98.0)
6. รับประทานอาหารตรงเวลา	52 (98.1)	1 (1.9)	8 (13.5)	5 (9.6)	40 (76.9)
7. พักผ่อนติดต่อกันอย่างน้อยวันละ 6-8 ชั่วโมง	53 (100.0)	0 (0.0)	2 (3.8)	9 (17.0)	42 (79.2)

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ลักษณะพฤติกรรมสุขภาพ (N=53)	การปฏิบัติ		ความถี่ในการปฏิบัติ		
	ทำ	ไม่ทำ	นานๆครั้ง	บ่อยครั้ง	ทุกครั้ง
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)		
การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน					
8. คัดน้ำ	18 (34.0)	35 (66.0)	41 (77.8)	6 (11.1)	6 (11.1)
9. สูบบุหรี่	8 (15.1)	45 (84.9)	13 (25.0)	33 (62.5)	7 (12.5)
10. คัดเครื่องคัดหมูกำลัง	10 (18.9)	43 (81.1)	43 (81.8)	5 (9.1)	5 (9.1)
11. ออกกำลังกาย	39 (73.6)	14 (26.4)	32 (61.5)	9 (15.4)	12 (23.1)
12. การรับประทานผัก	52 (98.1)	1 (1.9)	3 (5.8)	24 (46.2)	26 (48.1)
13. การรับประทานผลไม้	53 (100.0)	0 (0.0)	7 (11.3)	21 (39.6)	25 (49.1)
14. การรับประทานไข่	51 (96.2)	2 (3.8)	12 (21.6)	25 (47.1)	36 (68.1)
15. การดื่มนม	43 (81.1)	10 (18.9)	21 (39.5)	19 (34.9)	13 (25.6)
16. รับประทานเนื้อสัตว์	53 (100.0)	0 (0.0)	2 (3.8)	22 (41.5)	29 (54.7)
17. รับประทานของหมักดอง	45 (84.9)	8 (15.1)	39 (73.3)	13 (24.4)	1 (1.9)
18. รับประทานอาหารสุกๆดิบๆ เช่น ลาบเลือด ปลาจ่อม ส้า	28 (52.8)	25 (47.2)	23 (43.4)	5 (9.4)	25 (47.2)

4.3.7 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพของพนักงาน

1) ความสัมพันธ์ ของปัจจัยทางประชากรกับภาวะสุขภาพของพนักงานมีผลการศึกษาดังนี้

1.1) เพศมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และมิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (รายละเอียดในตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และการทำงานล่วงเวลากับภาวะสุขภาพของพนักงาน

ปัจจัย (N=53)	ค่าทางสถิติ				
	ภาวะสุขภาพ	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p-value (2-tail)
เพศ	มิติทางกาย	215.50	918.50	-1.77	.076
	มิติทางจิตใจ	265.00	401.00	-.711	.477
	มิติทางสังคมและ สิ่งแวดล้อม	172.50	875.50	-2.815	.005*
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	195.50	331.50	-2.069	.039*
	การทำงาน	มิติทางกาย	318.50	913.5	-.095
ล่วงเวลา	มิติทางจิตใจ	256.00	446.0	-1.472	.141
	มิติทางสังคมและ สิ่งแวดล้อม	285.50	475.5	-.818	.413
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	254.00	444.0	-1.360	.174

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

1.2) อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน เวลาในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (รายละเอียดในตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาทำงาน และเวลาในการทำงาน กับภาวะสุขภาพของพนักงาน

	ค่าทางสถิติ / ภาวะสุขภาพ											
	มิติทางกาย			มิติทางจิตใจ			มิติทางสังคมและ สิ่งแวดล้อม			มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)		
	χ^2	df	p-value	χ^2	df	p-value	χ^2	df	p-value	χ^2	df	p-value
(N=53)												
อายุ	1.60	2	.448	21.2	2	.346	.074	2	.964	1.85	2	.395
สถานภาพ สมรส	.932	2	.627	1.43	2	.489	1.14	2	.563	.525	2	.769
ระดับ การศึกษา	7.70	3	.053	2.80	3	.422	1.95	3	.582	3.23	3	.357
ระยะเวลาใน การทำงาน	.237	2	.888	2.26	2	.323	.204	2	.903	.978	2	.613
เวลาในการ ทำงาน	1.45	2	.484	.630	2	.732	3.18	2	.204	.572	2	.751

1.3) การทำงานแผนกงานในทุกแผนกไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของพนักงานทั้ง 4 มิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (รายละเอียดในตารางที่ 4.15)

2) ความสัมพันธ์ระหว่าง ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน การได้รับข้อมูลข่าวสาร รายได้ การได้รับบริการทางสุขภาพ และสภาพแวดล้อมของโรงงาน กับภาวะสุขภาพ ทั้ง 4 มิติ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่พฤติกรรมสุขภาพของพนักงานนั้นมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพมิติทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (รายละเอียดในตารางที่ 4.16)

All rights reserved

ตารางที่ 4.15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานกับภาวะสุขภาพของพนักงาน

แผนงาน	ภาวะสุขภาพ	ค่าทางสถิติ		
		Fisher's exact Test	df	p-value (2-tail)
ปั้นรูป	มิติทางกาย	3.288	2	.207
	มิติทางจิตใจ	.965	2	.676
	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	6.006	2	.061
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	.666	2	.697
เคลื่อน	มิติทางกาย	3.979	2	.151
ผลิตภัณฑ์	มิติทางจิตใจ	1.305	2	.463
	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	1.981	2	.430
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	.683	2	.865
ตกแต่ง	มิติทางกาย	4.562	2	.082
	มิติทางจิตใจ	.826	2	.862
	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	3.460	2	.198
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	2.855	2	.247
เผา	มิติทางกาย	2.001	2	.526
ผลิตภัณฑ์	มิติทางจิตใจ	1.260	2	.540
	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	2.666	2	.307
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	4.401	2	.380
บรรจุหีบห่อ	มิติทางกาย	.375	2	.829
	มิติทางจิตใจ	1.330	2	.514
	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	.584	2	.747
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	2.397	2	.302
ยกของ	มิติทางกาย	1.85	2	1.000
	มิติทางจิตใจ	13.45	2	.054
	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	2.137	2	.455
	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)	.279	2	1.000

ตารางที่ 4.16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านบริการ
สุขภาพ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพกับ
ภาวะสุขภาพของพนักงาน

ปัจจัย	ค่าทางสถิติ	ภาวะสุขภาพ			
		มิติทางกาย	มิติทางจิตใจ	มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม	มิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)
ด้านสังคม	correlation				
ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน	coefficient	.075	-.198	-.118	-.034
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	p-value(2-tail)	.593	.154	.400	.810
ด้านเศรษฐกิจ	correlation				
รายได้	coefficient	.024	.003	.044	.036
	p-value(2-tail)	.864	.983	.756	.800
ด้านบริการสุขภาพ	correlation				
การได้รับบริการสุขภาพ	coefficient	-.016	-.089	-.099	.248
	p-value(2-tail)	.912	.527	.481	.073
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	correlation				
สภาพแวดล้อมของโรงงาน	coefficient	.160	-.048	-.082	.126
ด้านพฤติกรรมสุขภาพ	p-value(2-tail)	.252	.733	.558	.367
ด้านพฤติกรรมสุขภาพ	correlation				
พฤติกรรมสุขภาพของพนักงาน	coefficient	.353	-.047	.039	-.069
	p-value(2-tail)	.010*	.741	.782	.625

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05